

Erciyes

ISSN 1300-4689

Aylık Fikir Sanat Dergisi

45
YIL

YIL:45

SAYI:531

MART

Anayart'ta Külür ve Yönetim Başlangıçları

Osman KARAKEBELİ.....1

Cemil Metiç'in Gözünden Münzevi Yıldızlar ve Hakikat Mücadelesi

Mehmet BİLGEHAN.....7

Edebiyat ve Müzik Antakya'da İkiz kardeşler

Erdal YARDIMCI.....23

Cemil Meriç'e Göre Güneş Himalaya'dan Doğmuş ve Bütün Asya'yı Aydınlatmıştır

Mustafa ÖĞÜT.....15

Dizgi ve Tasarım

Mehmet BİLGEHAN -Hakan TOPUZOĞLU

www.erciyesdergisi.com.tr

İnternet Sayfasında Yayınlanmaktadır.

İndirme ücretsizdir, satılmaz!

Yazılarınızı

E-posta: mebilgehan@gmail.com

ANAYURTTA KÜLTÜR VE YÖNETİM BAŞLANGIÇLARI

Osman KARAKEBELİ

Özet

Var oluşundan beri Türklerin yaşam alanı ve hâkim olduğu alana baktığımızda yeryüzünde çok geniş bir alanı kapladığını fark ederiz. Bütün bir Türk dünyasının hakimiyet ve yaşam alanı için "Turan" adı verilirken bu coğrafya için Doğu ve Batı ayrımı yapıldığını da öğreniyoruz. Eski Türklerde geleneksel olarak Doğuya önem verildiğini öğrenirken "Doğu Türkleri" ve "Batı Türkleri" olarak Türk boylarının ayrıldığı bilgisine de ulaşıyoruz. Türklerin varoluşu ile ilgili birden fazla teori bulunurken Ön Türk ve Türklüğün Ön Asya, Hazar Denizinin Kuzeyi, Ural merkezli teorilerin varlığını da ciddiye alıyoruz. Bu teoriler arasında Urmu Teorisi Hazar Denizinin güneybatısını işaret ederken Hun ve Gök Türkler döneminde Ötüken merkezli Doğu Türklüğü uzun bir dönem boyunca ön planda olmuş ve önemsenmiştir. Geçmişten günümüze bütün bir Türk dünyasına bakarak ikiye ayırmak gerektiğinde de Hazar Denizinin bir sınır olabileceğini de düşünebiliriz. Güncel olarak Hazar'ın doğusu için "Doğu Türklüğü" ve Hazar'ın batısı için ise "Batı Türklüğü" ayrımının coğrafi açıdan uygun görünlerde olabilir. Tabii bu "Doğu" ve "Batı" ayrımı içerisinde "Kuzey" ve "Güney" ayrımının da yapılabileceğini düşünebiliriz.

Anahtar Kelimeler

İlk Uygarlık ve kültürler, Anayurt, Anayurt Kültürleri, Hint - İran istilası, Sakalar, Melezler, Hunlar.

Abstract

We would like you to realize that the living space and the area dominated by the Turks have changed since their existence and that they have covered a very large area. While the name "Turan" is given to the dominance and living space in the entire Turkish world, we also learn the combination of East and West for this geography. While we learn that the ancient Turks traditionally gave importance to the East, we also reach the information of the Turkish tribes as "Eastern Turks" and "Western Turks". While there is more than one theory about the existence of the Turks, we also take seriously the existence of theories centered on the Near East, North of the Caspian Sea, and Ural of the Proto-Turks and Turks. Among these theories, the Urmu Theory points to the southwest of the Caspian Sea, while the Eastern Turks centered on Ötüken were prominent and considered important for a long time during the Hun and Gokturk periods. When we look at the entire Turkish world from past to present and divide it into two, we can also think that the Caspian Sea can be a border. Currently, there may be those who see the distinction of "Eastern Turks" for the east of the Caspian and "Western Turks" for the west of the Caspian as geographically appropriate. Of course, we can think that within this distinction of "East" and "West", a distinction of "North" and "South" can also be made.

Keywords: h

Giriş

Bütün bir insanlık tarihine baktığımızda belirli bir coğrafyanın belirli bir ulusun ana yurdu olarak gösterildiğini öğreniyoruz. Ama o belirli coğrafyada sadece o ulusun var olmadığını da öğreniyoruz. Mesela Orta Asya adı verilen coğrafya da çok uzun bir süre Türk varlığının yaşam alanı ve etkin olduğu bir ana yurt olduğu kabullenilir. Ama o coğrafya da Harzemli, Sogd ve Alan gibi toplumların genel olarak İran kökenli ya da Türk - İran mezezi bir toplum olduğu bilgilerine de ulaşıyoruz. Bunlar için Türkleşmiş İranlı tanımı da yapılır.

Bir de bütün bir insanlık ailesinin yeryüzündeki bir merkezden bütün bir yeryüzüne yayılma ihtimalini de göze alalım. Önceleri ortak bir aileden olan bir milletin kendine özgü olan bir kimliği ile o büyük aileden ayrılarak yer değiştirmesi de akıl ve bilime uygun. Bir ulus ya da toplumun kendine özgü kimliğini oluşturan unsurların da dil, kültür, sanat medeniyet unsurları, toplumsal

karakteri ve kendine özgü maddi ya da manevî bir üretim olduğunu söyleyebiliriz. Yani bir kültür ya da toplumsal karakterde ön plana çıkan unsurun "kendine özgü" kelimesinden geçtiğini anlıyoruz. Bir kültür, toplumsal kimlik ve karakterin içerisinde de tâbi ki dil ve kültür alışverişi olduğunu da kabulleniriz. Bu alışverişin de oranının öz kimlik, kültür veya toplumsal karakterin üstüne çıkması ile bir kimlik kaybının oluşmasına da sebep olabileceğini söyleyebiliriz. Her ulusta da az ya da çok etkileşim ve alışveriş gözlenebilir.

İnsanlık tarihinde çok meşhur bir « Kavimler Göçü» olgusu tarihte ön plana çıkarken insanlığın geçmişini biraz daha incelediğimizde bu olgunun ilk ve son olmadığını da düşünebiliriz. Burada örnek olarak ilk çağlarda Helenlerin Yunanistana sonradan gelmesi, deniz kavimlerinin göçleri ve Hint - İran topluluklarının Karadeniz'in kuzeyinden Asya'nın Ortası, Güneyi ve Güneydoğusuna yayılması da

sanırım başka bir kavimler göçü. Bu durumun ilk çağlarda Türkler için de geçerli olabileceğini düşünebiliriz.

Cıvalı Taş devrinde Ural bölgesinden gelen göçebeler, Akdeniz Irkları ve Hint Avrupa halklarının kendisini gösterdiğine dair bilgilere ulaşıyoruz. Bunların Yakın Doğu ve Avrupa'daki üç büyük ırk olduğu bilgisi verilir. Cıvalı Taş devrinde Ural bölgesinden gelenlerin MÖ 5. ve 3. yüzyılda Yakın Doğu ve Avrupa'ya yayılıp Akdeniz'in eski uygarlıklarına Tunç zanaatını öğrettikleri ve erken Hitit ve Sümer Uygarlıklarını oluşturdukları bilgisi birçoğumuza ilginç gelebilir. Bu Urallardan gelenlerin Yakın Doğu'nun yerlileri ile karışarak yeni bir Irk oluşturdukları ile ilgili bilgi ise Ön Asya milletlerindeki homojen olmayan yapıyı anlamamızı sağlar. Bunlardan ayrı olarak da üçüncü Irk olarak işaret edilen Hint - Aryan ırklarının bir dönem için Orta Asya adı verilen coğrafya da olduğuna dair bilgi verirken Kuzey Avrupa, Avrasya ve Hindistan'da kadar istila ettikleri bilgisine de ulaşıyoruz. Yalnız bu istilâ'nın Atlı kavimlerin gelmesi ile Hint - Avrupa'luların yerinden oynadığı bilgisine de ulaşıyoruz. Antik Mısır'da ise Delta krallığını oluşturanların Mısır'ın eski İmparatorluk döneminde Asya'dan geldiklerini öğrenirken Afrikalı ve Samilerin de çok erken dönemde Mısır'a yerleşip tek bir halk olarak kaynaştığını da öğreniyoruz.

Hiyeroglif benzeyen bir yazıyı kullanan Çinlilerin de MÖ 2000'lerde tarih sahnesine çıkarken Orta Asya adı verilen coğrafyada MÖ 5000 yıllarında uygarlıkların oluştuğuna dair bilgilere ulaşıyoruz. MÖ 3000 yıllarında Aral Gölü deltasında "Keltëmürar" adında bir kültürün doğduğu bilgisi verilirken bu kültüre sahip olanların toprağa yerleşik bir topluluk olup balıkçılık ve avcılık yaptığını öğreniyoruz. Bu kültür ile aynı dönemde Altay dağlarında düz yüzlü "Oğuz Tipi" adı verilen "aziliyen" adlarında bir topluluğun yaşadığı bilgisi verilir. Oğuz tipinde beyaz bir Irk tarafından temsil edilen Andronovo insanının Türklerin ilk ataları sayıldığı görüşü de bir başka görüştür. Atlı kültür denilen Minusinsk bölgesinde Tagar gölünün Altay bölgesinde Mayemir bozkırının adını alan kültürün de Saka ve Hun sanatında derin etkiler bıraktığını da öğreniyoruz. (1) Bu öğrendiğimiz bilgiler ise ilk uygarlıkların kendini gösterdiğine işaret bilgiler diyebiliriz.

Orta Asya adı verilen coğrafyadaki oluşan

kültürlere baktığımızda da Afanesyevo kültüründe de beyaz tenli insanların hâkim olduğu görülürken Karasuk kültüründe de Sarı unsurların beyazlar ile karışık olduğu bilgisine de ulaşıyoruz. Yani burada anladığımız Hazar Denizi ve Altaylar arasındaki coğrafya'da birden fazla kültüre sahip olan insanların yaşadığını öğrenirken içlerinde farklı etnik unsur ve kültürlerin de bulunduğu. İçlerinde Sarı ırktan insanların da Orta Asya adı verilen coğrafyada bulunması aklımıza sonradan Moğol adı verilen topluluğu getirirken aynı zamanda Slav ve Germenleri de getiriyor. Zaten Slav ve Germenlerin Hun dönemindeki Kavimler Göçü döneminde Avrupa'nın doğusunda olduğunu öğrenirken daha önce bahsettiğimiz bir göç dalgasıyla da Asya'dan Doğu Avrupa'ya gittiğini düşünebiliriz. Avrupa'daki Sarı ırktan olan insanlar ile Hint - İran toplumları arasında bağlantıyı da savunanlar için Biyolojik ve dilsel Irk arasındaki bağlantıların şaibeli olduğunu da düşünebiliriz. Burada uzun ve sarışın bir Almanya'lı ile kısa ve esmer bir Hindistan'lı'nın aynı etnik unsurdan gelmediğini anlatmaya çalışıyoruz. Ama ikisi arasındaki ortak dil bağının ise ortak bir yaşam içindeki üst kültürün alt kültürü etkilemesi diyebiliriz sanırım. Burada ortaya çıkan ise herhangi bir coğrafya içerisinde farklı etnik unsur ve kültürlerin etkileşim halinde olabildiği diyebiliriz.

Altaylar konusunda da Türklüğün Anavatani olması meselesinin romantik anlamda çokbenimsenen bir yönü varken bilimsel olarak ispatlanmadığını da öğreniyoruz. Türklerin Altaylar ve Tanrı Dağları etrafı gibi tespitlerin varsayım seviyesinde olması konusunda dikkat çekilmesi gerekirken buraya kesin Türk yurdu olarak bakmaya imkanın olmadığı. Yalnız bu konuda önemli bir durumun da Orta Asya adı verilen coğrafyanın kuzeyinden gelen Hint - Aryan göç dalgası sonucunda bir dönem Türklerin bulunduğu yerden biraz daha doğuya çekilmesi önemli bir mesele.

MÖ 2000 yılında İdil boylarından Hint Okyanusu kıyılarına kadar Ari göçlerinin yaşanması konusun da detaylı olmayan bir bilgi paylaşımı yapmıştık. Bu göç ile de Orta Doğu ile Asya bağlantısı kesilirken Türkler'in Orta Doğu'dan çıkıp dünyaya yayılması konusunda da delillerin olduğunu da öğreniyoruz. Nemeth'in kuramında da Hint - Avrupa, Fin - Ugor ve Türklerin bir dönem aynı çevre içinde komşuluk ettiği bilgisine sahip oluyoruz. İranlı ve Hintlerin akraba olduğu bilgisine sahip olurken Karadeniz'in

kuzeyinden gelip Aral etrafından güneye döndükleri bilgisi bizi aydınlatır. Nemeth'e göre aynı zamanda Hint - Avrupa, Fin - Ugor ve Türklerin dilinde komşuluk ilişkilerine dayalı dil hatıralarının olduğu bilgisinin bu konuda destekleyici olduğunu söyleyebiliriz. Hint Avrupa halklarının bir kısmının da Karpat havzasından Avrupa'nın geri kalanına yayıldığı bilgisine de ulaşıyoruz. Bu konuda Yunanlıların atalarının Hellas coğrafyasına Kuzeyden geldiği bilgisine ulaşırken de bazı Türkler'in de daha doğuya giderek Altaylara ulaştığı bilgileri de mevcut. Bu durumda da Türklerin de Orta Doğu ve Orta Asya arasındaki irtibatın kesildiği bilgisine ulaşırken de Ari istilalarından en büyük zararı görenlerin Dravit adında bir toplumun olduğunu öğreniyoruz. Bundan sonra da Ön Türklerin savunmadan saldırıya geçtiği bir dönemin olup bu dönem içinde Çin'de ki Türk kökenli Chou ya da Çu sülalesi ile Sakaların ön plana çıktığını öğreniyoruz. Burada da sanki aklımıza Ergenekon destanı da geldiği gibi Türkler'in Altay meselesi de geliyor.

Ergenekon destanının ana teması Türklerin ilk var oluşu değil uzun bir dönemden sonra yeniden var oluşu diyebiliriz. Burada Türklerden sağ kalan birisinin neslinin çoğalarak yeniden kendini göstermesi söz konusu. Oğuz Kağan destanında da teşkilatlı bir var oluş mevzu bahis olup bir cihan İmparatorluğuna gidilmesi anlaşılıyor. Tabi Oğuz Kağan destanında da mitolojik bir bakış açısı olma ihtimali var. Hun ve Gök Türkler ile sonrasındaki birkaç yönetimde Altaylar ve Ötüken kutsal bir yer olarak ön plana çıkarken Türklerin burada yeniden doğuşu ya da bir Ergenekon gibi görülüp vefa duygusu ile de kutsandığı ihtimalini de göze almak gerekir. Daha önce bahsettiğimiz gibi kuzeyden Hint - Aryan topluluklarının gelişi ile Türklerin daha doğuya gitmesinin Ergenekon destanı ile de benzer yönü var gibi. Zaten Ergenekona gitmeden önceki Türklerin yurdu ile ilgili gösterilen bir yeri hatırlamıyoruz.

Sakalarda Devlet ve Ordunun Türk olup tebaası arasında Ari unsurların varlığı hakkında bilgiye ulaşırken Ari unsurların serbest ve rahat bir ortamda ticaret ve sanat yaptıklarını da öğreniyoruz. Zaten Türklerin çok eski zamanlardan beri İranlı unsurlar ile içli dışlı olduğunu Kaşgarlı Mahmut'un " Tat'sız Türk, başsız börk bolmas" sözünden anladığımız gibi bu cümledeki "tat" kelimesinin Türklerin İranlılara verdiği ad olduğunu söylemek gerekir. Bu

tat adının da öncelikli muhatabı olarak Türkler ile iç içe olan Soğd'lar olma ihtimalinin yüksek olduğunu belirtmek gerekir.

İlk Ari istilasından sonra toparlanıp ilerlemeye başlayan Sakaların gücünün doruğunda iken Orta Asya adı verilen coğrafyada Ari unsurların büyük oranda temizlendiği bilgisine ulaşıyoruz. Artık bu dönemden sonra da Orta Asya adı verilen coğrafya Doğu Türk eli ya da Anayurt olurken günümüz Hindistan, Pakistan, Afganistan ve son olarak İran coğrafyası da zamanla Ari unsurların büyük oranda kendisini gösterdiği bir alan olduğunu anlıyoruz. Burada hatırlatılması gereken meselenin de İran coğrafyasında Hint - Ari unsurların gelmesinden önce de yaşayanların olduğu ve bir medeniyet'in olduğu bilgisine de ulaşıyoruz. İnsanlar arasında göçebeliliğin sonradan ortaya çıktığını öğrenirken Golden'in belirttiği gibi tamamen bir yerleşik hayat tarzının uğraşı olması lazım gelen demirciliğin Altay Türkleri arasında yaygın olmasının çok tuhaf olduğunu belirtmesinde Türklerin tam anlamıyla göçebe sayılmadığını anlıyoruz. (2)

Artık Türkler için bir ata yurttan sonra Altaylar'dan Hazar'a kadar olan coğrafyayı Anayurt olarak kabul ederken Artık Hunlarla başlayan bir Anayurt dönemi Türk Tarihi için çok önem arz eden bir dönem diyebiliriz. Bazı kaynaklarda da Hunların kökeni için Sakalar ile bağları ön plana çıkarken Hunların ilk ataları ile ilgili bazı bilgileri de öğreniyoruz. Sakaların kral soyunun aynı zamanda Hunların da ataları olduğuna dair bir bilgiye ulaşırken Hunların ilk ataları için Hyaonlar ya da Hionians adı verildiğini de öğreniyoruz. Zerdüşt'ün var olduğu bir dönemde Hyaonların bir kralı olarak gösterilen Arcasp adında bir hükümdarın Med'ler ile savaştığı bilgisine ulaşıyoruz. Med'lerin de Perslerden farklı olarak İran coğrafyasında Ari, Fars ya da Hint - Avrupa kökenli olmadığına dair bir bilgi paylaşımında bulunmuştuk. Kısaca Hint - Avrupa toplulukları meselesine değinmemiz de önem arz eder.

Daha önce de bahsedildiği gibi kuzeyden güneye gelen Hint - Ari istilasından sonra MÖ 9. ve 8. yüzyılda Hindistan üzerinden İran'a göç eden Hint asıllı kabilelerin de varlığını öğreniyoruz. Hint - Avrupa toplulukları ya da dil ailesi tanımı bilim camiasında popüler hale gelirken aynı kökenden olmasa da birbiri ile fazla bağlantısı olmayan farklı toplulukların aynı coğrafya üzerinde yaşama

ihhtimalinden de bahsedilmişti. Avrupa topluluklarına baktığımızda da Avrupa'da ki birçok kavmin yine Asya kıtasından Avrupa kıtasına gittiğine dair bazı bilgilere de ulaşılıyor. O dönemde yine Avrupa'da yaşayanların da var olduğu bilgisine ulaşılıyor. Asya'dan Avrupa'ya gidenlerin Asya'ya özgü bazı coğrafi adları da Avrupa'ya taşıdığını da öğreniyoruz. İber, Albanya - Arnavutluk, Karadağ bunlara bir örnek. Aslında Karadağlıların Türk kökenli oldukları ve Bogomil'lerin Asya'dan Avrupa'ya geçtikleri, Yunan ve Latin kabul edilen birçok insanın Doğu Akdeniz'deki Fenike kökenli olduğu bilgileri mevcut. Bu konuda Germen ve Kelt'lerin ırk ve dil kökeninin aynı olduğuna işaret edilirken bunların da köklerinin Asya olduğuna işaret edilir. (3) Konu Avrupa'ya gelmişken son olarak birçoğumuzun ilgisini çekecek olan bir konunun da Yunanlılar ile ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Sırasıyla bugünkü Yunanistan'ın Güneyi ve Kyklades adalarında ilk kez kendisini gösteren Pelasg, Leleg ve Kar adı verilen topluluklardan sonra Girit hakimiyetinden çıkan Mykenailerin MÖ 1400 yılındaki istilasını söz konusu. Bunlar için Yunan ve Helen tâbiri kullanılmıyor. Yalnız MÖ 1200 yıllarda Dor adı verilen Helen kabilesi öncelikli olmak üzere İyon ve Aiol'lerin güneye inmesi Yunan ve Batı Anadolu'daki Hellen varlığına işaret olduğunu söyleyebiliriz ki bu Anadolu ve Yunanistan'da çok erken olmayan bir tarih. Asıl ilginizi çekebilecek konu ise MS 5. yüzyıldan günümüze kadar Yunanistan'da yaşayanların asıl Yunan veya Hellen'ler ile bağlantısının kalmadığı. Burada MS 5 yüzyılda Yunanlıların nesli tükenirken Yunanistan coğrafyasında yaşayanların da çoğunluk olarak Hristiyanlaştırılmış ve Helenleştirilmiş Slavlar olduğunu öğreniyoruz. Burada anlayacağımız meselenin de Yunanistan'da Yunan adı kalıp gerçek Yunanlıların kalmadığı.(1)

Orta Asya adı verilen coğrafya'ya İranî unsurların gelmesiyle de Türklerle iç içe yaşayan bazı topluluklar da kendini gösteriyor. Bunlar arasında Horezm, Soğd ve Alan adları geçer. Zeki Velidi Togan'a göre Soğd'ların da Türk - İran melezi bir toplum olup ticarete ön plana çıktıklarını öğreniyoruz. Horezm rivayetlerine göre Orta Asya adı verilen coğrafyaya gelirken yanlarında kadın bulunmayan askerlerin Türklerin hükümdarlarının izniyle Türk kadınları ile evlenerek barış yoluyla yerleştikleri bilgisine ulaşılıyor. Zaten ilerleyen zamanda da bunların Melez bir toplum olduğu anlaşılırken Tôlesler gibi

Türk birlikleri içinde var olduğunu da öğreniyoruz. Bu Aryanîlerin de Ön Asya'dan geldiği bilgisi verilirken Ön Asya'daki kültürü de Orta Asya adı verilen coğrafyaya da getirdikleri bilgisi verilir. Bu kültür içinde Fenike alfabesinden çıkma bir alfabe de getirdikleri bilgisine ulaşılıyor. Aynı zamanda bu Türk - İran melezi olarak gösterilen unsurlar olan Horezm, Alan (As) ve Soğd'ların Saka heyetinde oldukları bilgisi de verilir.

Hazar Denizinin doğusunda yaşayan ve varlığını gösteren unsurlar arasında Zeki Velidi Togan Khuttal (gut oğul - kutuglar) ülkesinin hâkim tabakası " Bekler" ile birlikte Uygur vesikalığında " Dört Küşen" olarak adı geçen ve Araplarca Türk Aristokrasisi sayılan Küşan'ların da Türk kökenli olduğu bilgisi verilir. Hun tarihine bakınca da adı sık olarak geçen bir kavim olan Yüeci'lerin de Küşen'ler ile akrabalık ilişkisi sebebi ile Türk kökenli olduğu bilgisi verilir. Yüeci adına Mao tu, Motu ya da Bağatur olarak da işaret edilen büyük Hun hükümdarının bir dönem esir olduğu bilgisine rastlarken aynı zamanda bu duruma benzer bir anlatımın Oğuz Kağan Destanında olduğunu öğreniyoruz. Oğuz Kağan destanının birkaç küçük bölümü bu Hun hükümdarını andırırken daha fazla Sakalar ile ilgili olduğu bilgisine de ulaşılıyor. Hunlardan konu açılmışken de Zeki Velidi Togan'ın Hunlar için Oğuz ve Kıpçakların atası olduğuna işaret ettiğini öğreniyoruz. Zaten Hüseyin Nihal Atsız da bunu desteklerken birçok yazısında Kun - Oğuz adını kullanır.

Dünyaca ünlü Çin Seddinin yapılışında çok büyük etkisi olan Hunların, Yüeci'ler ile birlikte Çinlilere göre Şen Yu olarak anılan Yabgu unvanını kullandıkları bilgisine ulaşılıyor. Esas gücünü Kanglı, Kıpçak, Ogur ve Oğuz'lerden aldığı bilgisine ulaştığımız Hunların günümüzde Moğolistan adı verilen coğrafyada kalanları için Tokuz Oğuz, Onogur (On Uygur) Kay ve Kun gibi isimleri taşıdıkları bilgisine de ulaşılıyor. (4) Yalnız Türklerde Oğuz adının birden fazla budun için kullanıldığını da öğreniyoruz. Mesela Seyhun Oğuzları, Dokuz Oğuz, Üç Oğuz ve Kırk Oğuz adlarına Türk Tarihinde fazlasıyla rastlanır. Diğer adıyla Seyhun Oğuzları olarak anılan 24 Oğuz boy adlarınının 9 Oğuz boy adlarından farklı olduğunu anlıyoruz.

Türk tarihinde Sakalardan sonra bütün bir Türkleri bir çatı altında toplamasıyla Hunların da ön planda olduğu bilgileri verilir. Bu anlamda da bir Turan Devleti diyebiliriz Hunlar için. MÖ

210'da Şarki Moğolistan'da Tung hu'ların, Kansu'da Yüechi'lerin, Çungarya boyunda Usunların, Orta Tiyaşan'da Sakaların bulunduğu dönemde Hunların yer aldığı mekan için asıl Moğolistan işaret edilir.

Kunların en mühim boyları arasında Boz Kurtlar ve Boz Geyikler adını taşıyan boylar olduğu bilgisini Hüseyin Nihal Atsız'dan öğreniyoruz. Çin'de Tsin sülalesi hâkim iken Hunlarda ilk olarak ön plana çıkan hükümdar olarak Tuman Yabgu'nun bulunduğu bilgisi verilir. Oğlu için de Bağatur, Batur ya da Matur bilgisi verilirken Mete, Motu, Mao Tun adlarının da Çin kaynaklarında geçen adın çevrilmesi ile ilgili olduğunu düşünürüz.

Geleneksel olarak Mete ya da Modu adı ile anılan Hun hükümdarı için bu yazımızda genel olarak Bağatur adını kullanmayı tercih edebiliriz. Bunun sebebinin de Türkçe'ye verilen değer olduğunu savunabiliriz. Türk Tarihinde bu hükümdara verilen önem ve değer çok yüksek seviyede olduğunu bilerek üzerinde çok uzun durulur. Babası Teoman'ın itibarını gölgede bırakacak derecede önem sahibi olmasıyla birlikte kendisinden sonraki Hun hükümdarlarının da onun kadar itibar sahibi olmadığını da öğreniyoruz. Bir de Hun tarihî için de Çi çi ve Ho Han Yeh mevzusunun da akılda kalacak kadar önemli olduğunu keşfedebiliriz. Hun tarihinde belirli hükümdarlar ön plana çıkarken diğer hükümdarların da önemsenmediği anlamına gelmez bu satırlar ki onların da yaptıklarıyla katkısı ve faydası vardır ulus ve yönetim için. Ayrıca Hunların da Avrupadaki etkisini ayrı bir yazıda değerlendiririz.

10.000 atlı sayısı ile yaptıkları ile de Türk tarihinde ön plana çıkan Bağatur Yabgu'nun atılırken ıslık çalan yeni bir ok icat etmesiyle de ön planda olduğunu öğreniyoruz. Tâbi bir diğer önemli konunun da günümüzde bile bütün dünyada etkisi olan ordu sisteminin kurucusu olması. Ordu yönetimi ve yüksek derecedeki disiplini ile de ön planda olması bu hükümdarın Türk tarihindeki haklı değerinin göstergeleri arasında. Sadece ordu ile de kalmayarak Ulus ve Ülke yönetimindeki etkisi de kendisi ile ilgili çok önemli yönler arasında. Karşı istihbarat konusunda yetenekli ve gizemli, tehlikelere karşı dikkatli ve savaş stratejisi konusunda da ön plana çıkan bir hükümdar olmasıyla Türk tarihinde çok öncü bir yeri olmayı hak eden bir hükümdar diyebiliriz Bağatur Yabgu için. Bütün yaptıkları ve özellikleri ile Türk tarihinde unutulmaz yeri olan Bağatur Yabgu için de Oğuz Han benzetmesi yapılır.

Çok sıkı ve sert bir disiplin ile askerlerini eğiten Bağatur Yabgu okunu attığı yere ok atmayan askerlere karşı çok sert bir disiplin ve terbiye ile eğitimi ile ön plana çıkar. Bunu da askerlikte emirlere karşı koşulsuz itaatın bir sembolü olarak anlayabiliriz. En değer verdiği atı, sevdiği, babasının atı, üvey annesi, üvey annesinin kardeşi ve en son babasına karşı ok atan Bağatur Yabgu okunu attığı yere ok atmayan askerlerine de ölüm cezası vererek kendisine koşulsuz itaat eden bir ordu oluşturdu ve böylece hükümdar oldu.

Tung hu'ların çok güçlü olduğu bir dönemde hükümdar olan Bağatur Yabgu Tung hu'ların kendisinden istediği atı ve eşini verdikten sonra küçük bir toprak parçası istenmesi ile " Toprak Devletin Temelidir" sözüyle bu isteği geri çevirerek ani bir baskın ile Tung hu'ları etkisiz hale getirmesi de önemlidir. Çin'de Han sülalesinin olduğu bir dönemde hükümdar olan Bağatur Yabgu 300.000 kişilik ordusuyla Hunları Asya'nın en güçlü devleti haline getirdiğini de öğreniyoruz. Çinlilerin tâbiriyle Tim Lin, Li Küen, Sin li, Xun yuy, Küyeşe ve Ge Küen (Kırgız) dedikleri Türk boylarını itaate aldığını öğreniyoruz. Hiakent'e göre Hunlardan asaleti olan üç boy için Xuyan, Lan ve Süybu adları geçer. Bunlardan Xuyan ve Süybu boylarının Yabgu ile akraba olduğunu öğreniyoruz. Süybu boyunun beyinin de adliye nazırı görevinde olması Hunlar için bazı boyların önemine işaret olduğunu söyleyebiliriz.

Uygurların da Hun döneminde var olduğunu Hüseyin Nihal Atsız'dan öğrenirken Hunların uzun bir dönem müttefiki olduktan sonra yüzlerini Çinlilere çevirdiğini de öğreniyoruz. (5)

Çin kaynaklarında To uche olarak geçen Hunların yönetim hanedanı için Tu ke veya Tu ku gibi adlandırmalar ile karşılaşırız. Bu adın da Türk adına benzemesi de dikkat çekici. Türk adının kökeni ile ilgili birden fazla görüş varken belki de geçmişten gelen bir kişinin soyunun yönetim hanedanı olduğunu da akıllara getiriyor. O yönetim ile dil, kültür ve kan bağı olan halk için de bu adın kullanıldığı görüşü birçok kişi için uygun olabilir. Soğdular ile ilgili bir vesika da da Hun adı geçerken Hun veya Kun adının kavim halk, millet ya da Ulus'un karşılığı olan bir anlam taşıdığını öğreniyoruz. Aynı zamanda günümüzde kullandığımız Gün ve Güneş kelimesinin kökleri için eski Türkçe'deki Kün köküyle bir bağlantısı olduğu da akıllara gelirken Güneş, Gün, Halk, Ulus, Millet

kavramları arasında Eski Türkler'in bir bağlantı kurduğunu düşünebiliriz. Burada da doğmak, ortaya çıkmak ve var olmak anlamları da bir Ulus ya da millet için farklı ve gizemli bir bağlantı olabilir. Burada da eski Türklerde bir yönetimin bir Ulus ya da Millet adını ön plana çıkarması da Türklerin Millî varlığa, halka veya Ulusa verdiği öneme işaret olduğunu anlayabiliriz. Türk tarihinin bir döneminden sonra da bir yönetim adının kişi adıyla anılıp sonuna “oğulları” adının da eklenmesi biraz milli gelenekten verilen taviz gibi görülebilir. Gy. Nemeth'e göre Selçuklu, Osmanlı ve sonunda oğulları ile biten siyasi adların Türk kültürü mahsulü olmayıp Arap ve Fars tesiri ile sonradan ortaya çıkan adlandırmalar olduğu bilgisi de bu görüşü destekler. (6) (7)

Çin kaynaklarına bakıldığı zaman Bağıtatur Yabgu'nun Çin hükümdarlarına yolladığı mektuplar arasında Hunlar veya Eski Türklerle ilgili bazı ipuçlarına da ulaşılabileceğini anlarız. Mesela bunlar arasında birlik ve beraberlik oluşturma adına sadece Türkler'in değil yay geren bütün ulusların tek bir aile gibi birleşmeleri gerektiği düşüncesini de öğreniyoruz. Burada da Türklerin birlik ve beraberliğe verdikleri değeri anlıyoruz. (6) Mektupta dikkat çeken diğer bir unsurun da Türklerde Tanrı inancıyla ilgili Tanrı iradesi ve insan hayatına etkisi ile ilgili İslâm inancına benzer yönünün olduğunu öğrenmemiz de birçoğumuza ilginç gelebilir. Burada Müslümanların kullandığı « Allah'ın İznile» kelimesine benzer bir ifade karşımıza çıkıyor.

Bazı ifadelerde Bozkırların ilk modeli olduğu belirtilen Asya Hun İmparatorluğu için Gök Türkler'in de bu devlet modelinin devamı olduğu bilgisine de ulaşıyoruz. Belki Gök Türk modeli Türk devlet modelinin Hunlardan alınarak biraz eklenti ve geliştirme ile bir üst seviyeye çıkarıldığını da düşünebiliriz. Bu Türk Devlet modelinin Gök Türkler'den sonraki birçok Türk devletinde uygulandığı bilgisi de verilir ki bunun için Türk Devlet Geleneği de diyebiliriz. Türk - İslâm yönetimleri içinde Devlet - i Alî Selçuk ve Devlet - i Alî Osman yönetimleri için de bu yönetim şeklinin geçerli olduğu bilgisine de ulaşırken tâbi ki bu yönetimlerde İran etkisi ve Devlet - i Alî Osman yönetimi için ek olarak Roma etkisinin varlığını da göze almak gerekir.

Orhun ve Yenisey yazıtlarına baktığımızda Türklerin kullandığı Runik adında bir alfabeyle kullandıklarını öğreniyoruz. Sakalar ile ilgili Esik Kurganında da buna benzer bir alfabenin Gök

Türkler'den yüzyıllar öncesinde de kullanıldığını öğrenirken aklımıza gelen soru Saka ve Gök Türkler arasında kalan Hunlarda aceba bu alfabeyle kullandılar mı ya da Hunların da kullandığı bir alfabe var mı sorusu olabilir. Bununla ilgili de bir ipucuna rastlıyoruz. Bununla ilgili Çin kaynaklarında Gök Türkler'den önce Türklerin bir yazısı olduğu bilgisine ulaşırken Hunları Hristiyan yapmak için bazı misyonerlerin faaliyetleri ile ilgili bir bilgi de rastlıyoruz. Bu bilgiye göre aklımıza gelen soru ise İncili 'i Hunların diline çeviren misyonerlerin hangi alfabeyle kullandığı sorusudur.

Mesele Hunlar olunca da belli bir dönemden sonra Asya hakimiyetinden sonra Avrupadaki hâkimiyetini de öğreniyoruz. Tâbi ki bir dönemden sonra yine Anayurt ve Güney Asya'da Ak Hun'lar da var. Bunların hepsini ayrı bir yazıda ele alırken Avrupadaki Türk varlığı ile ilgili çok ayrı bir yazı olması da gerekir. Bir de Türk tarihinde Avarlar'ın ayrı ele alınması gerekir ki Cücen ya da Juan Juan'lar ile karışmaması gereken kritik bir öneme sahip. Bir de Avarlar'ın Hun etnik geleneğinde olan bir topluluk olarak görebiliriz.

Kaynakça

- (1) Dünya Tarihi Ansiklopedisi Milliyet Yayınları 1991 S. 6, 7, 18, 19, 20, 26, 27, 28.
- (2) Osman Karatay İran ile Turan Ötüken Neşriyat 2. Baskı 2012 Beyoğlu / İstanbul s. 53, 54, 56, 61, 90, 147, 153, 154, 204, 205, 206, 207, 253.
- (3) Prof. Dr. Mehmet Bayraktar Medler ve Türkler Akçağ Basım Yayım 1. Baskı Kızılay - Çankaya Ankara 2013 s. 92, 299, 521.
- (4) Profesör Doktor Zeki Velidi Togan Türk Umumî Türk Tarihine Giriş Hak Kitabevi 1946 1. Cilt İstanbul. S. 36, 39, 40, 46, 47, 51, 52.
- (5) Hüseyin Nihal Atsız Türk Tarihî Üzerine Toplamalar Ötüken Neşriyat 2. Basım 2011 Beyoğlu / İstanbul S. 18, 46, 54, 55, 56, 57, 58, 63, 71, 99, 1(6) İbrahim Kafesoğlu Türk Millî Kültürü Boğaziçi Yayınları 2. Baskı İstanbul 1983 s. 57, 58, 60.
- (7) Gy. Nemeth, A honfoglalo Magyarsag kialakulasa s. 62, 66, 74.
- (8) Ahmet Taşağıl Bozkırın Kağanlıkları Kronik Kitap İstanbul 2021 s. 16, 23, 35.
- (9) Osman Karatay Türkler'in Kökeni Kripto Yayıncılık Ankara 2011 1. Baskı. S. 37, 194, 199.

CEMİL MERİÇ'İN GÖZÜNDEN MÜNZEVİ YILDIZLAR VE HAKİKAT MÜCADELESİ

Mehmet BİLGEHAN

Özet:

Cemil Meriç'in "Münzevi Yıldızlar" kavramı, hakikat arayışında yalnız kalmış düşünce kahramanlarını tanımlar; Dante, İbn Haldun, Balzac ve Said Nursi, farklı çağlarda bu yıldızlar olarak öne çıkar ve Meriç, onları karanlık gecelerde parlayan ama anlaşılamayan ışık kaynakları olarak görür. Münzevi yıldızlar, çağlarının dar ufku sığmayan, hakikat aşkıyla yaşayan bireylerdir ve Meriç'e göre hakikat, evrensel ve ilahi bir gerçekliktir; bu uğurda yıldızlar çile çeker. Yalnızlık, hakikat arayışlarının ortak kaderidir; Dante sürgünde, İbn Haldun zindanda, Balzac sefalette, Said Nursi ise modern çağın gürültüsünde yalnız kalmıştır. Meriç'in "Deniz aynı deniz" metaforu, yıldızların öзде birleştiğini vurgular; Dante'nin şiirleri, İbn Haldun'un tarih felsefesi, Balzac'ın romanları ve Nursi'nin risaleleri aynı ideale hizmet eder. Yıldızların farklılıkları, yaşadıkları çağ ve coğrafyanın onlara giydirdiği elbiselerden kaynaklanır; Batı, Dante ve Balzac'ı geç de olsa yüceltirken, Doğu İbn Haldun'a yabancı kalmış, onun Mukaddimesi Batı'nın himmetiyle hak ettiği makama ulaşmıştır. Said Nursi, modern çağın seküler baskıları arasında "Babil Kulesi'nde konuşan adam"dır ve Meriç, onun davasının genç nesillerde devam edeceğine inanır. Teceddütperestlik, Tanzimat'tan beri Türk düşünce dünyasını Batı taklitçiliğine sürüklemiştir; dil, hakikatin taşıyıcısıdır ve yozlaşması, yıldızların mesajını zorlaştırır. Meriç, dildeki yabancılaşmanın Fuzuli ve Katip Çelebi gibi mirasları tehdit ettiğini belirtir; kültürel kopuş, münzevi yıldızların toplumla bağını zayıflatır. Meriç, "Çok karanlık geceler, pembe şafaklarla biter" diyerek umutlu bir gelecek öngörür ve münzevi yıldızların, hakikat arayışının evrensel sembolü olarak genç nesillere ilham verdiğini vurgular.

Anahtar Kelimeler: Münzevi Yıldızlar, Hakikat, Yalnızlık, Cemil Meriç, Dante, İbn Haldun, Balzac, Said Nursi, Teceddütperestlik, Dil,

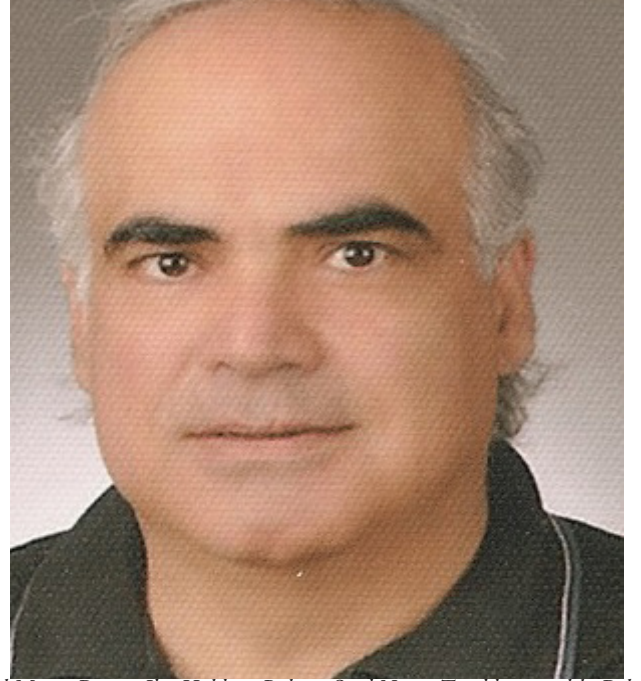
Abstract

Cemil Meriç's concept of "Solitary Stars" refers to intellectual heroes who, in their pursuit of truth, remain isolated. Figures like Dante, Ibn Haldun, Balzac, and Said Nursi stand out as such stars across different eras, seen by Meriç as lights shining in dark nights yet often misunderstood. These solitary stars, unbound by the narrow horizons of their times, live driven by a passion for truth, which Meriç defines as a universal and divine reality, enduring hardships in its pursuit. Loneliness is their shared fate; Dante faced exile, Ibn Haldun imprisonment, Balzac poverty, and Said Nursi the noise of the modern age. Meriç's metaphor "The sea is the same sea" underscores their essential unity, with Dante's poetry, Ibn Haldun's historical philosophy, Balzac's novels, and Nursi's treatises serving the same ideal. Their differences stem from the garments of their era and geography; while the West eventually honors Dante and Balzac, the East remains distant from Ibn Haldun, whose Mukaddime gained recognition through Western patronage. Said Nursi, dubbed "the man speaking in the Tower of Babel," confronts secular pressures of the modern era, yet Meriç believes his cause will endure in younger generations. "Tanzimatism," the blind imitation of the West since the Tanzimat period, has led Turkish intellectual life astray; language, as the carrier of truth, suffers from this corruption, hindering the stars' messages. Meriç notes that linguistic alienation threatens legacies like those of Fuzuli and Katip Çelebi, while cultural disconnection weakens the bond between solitary stars and society. Proclaiming "Nights of deep darkness end with rosy dawns," Meriç envisions a hopeful future, emphasizing that solitary stars, as universal symbols of truth-seeking, continue to inspire new generations.

Keywords: Solitary Stars, Truth, Loneliness, Cemil Meriç, Dante, İbn Haldun, Balzac, Said Nursi, Tanzimatism, Language

Giriş

Cemil Meriç'in düşünce dünyasında "Münzevi Yıldızlar," çağlarının ötesine taşan, hakikat arayışında yalnız kalmış düşünce kahramanlarını ifade eder. Dante, İbn Haldun, Balzac ve Said Nursi gibi isimler, Meriç'in bu kavramı etrafında birleşir. Her biri, farklı coğrafyalarda, farklı dillerde ve farklı çağlarda yaşamış olsa da, ortak bir paydada buluşurlar: hakikatin peşinde koşarken yaşadıkları çağın anlayışsızlığına ve yalnızlığına göğüs germeleri. Meriç, bu isimleri birer yıldız olarak tanımlar; çünkü onlar, karanlık gecelerde parlayan, fakat çoğu zaman fark edilmeyen ışık kaynaklarıdır.

Mehmet Bilgehan

Bu makale, Meriç'in perspektifinden bu münzevi yıldızların ortak ve ayrılan yönlerini, yaşadıkları çağın onlara yaklaşımını ve özellikle Said Nursi'nin durumunu ele alacaktır.

Münzevi Yıldızlar: Hakikat Arayışında Yalnız Kahramanlar

Cemil Meriç'in düşünce dünyasında "Münzevi Yıldızlar," hakikat arayışında yalnız kalmış, çağlarının anlayışsızlığına rağmen ideallerinden vazgeçmemiş düşünce kahramanlarını temsil eder. Bu düşünce kahramanları, farklı coğrafya ve dönemlerde, ama aynı hakikat aşkıyla yaşamış; karanlık geceleri aydınlatmaya çalışan, ancak çoğu zaman anlaşılammış yıldızlardır.

Meriç, düşünce kahramanlarının bu özelliğini

anlatırken vurguladığı önemli metaforu: “Deniz aynı deniz” metaforudur. Bu metaforla Cemil meriç, bu isimlerin özde birleştiklerini, sadece yaşadıkları çağın ve çevrenin onlara farklı elbiseler giydirdiğini vurgular. Münzevi yıldızlar, yalnızlık ve çileyle dolu yollarında, insanlığa ışık tutmaya devam eden evrensel figürlerdir.

Hakikat Kavramı

Cemil Meriç’in düşünce dünyasında “hakikat,” münzevi yıldızların, yani düşünce kahramanlarının yaşamlarını adadıkları evrensel ve ilahi bir gerçekliktir.

Hakikat, Meriç’e göre, insanlığın karanlık gecelerini aydınlatan, çağların ve coğrafyaların ötesine uzanan bir ışıktır; Farklı biçimlerde ortaya çıksa da özde tek olan bir ilkedir. Bu kavram, sadece entelektüel bir arayış değil, aynı zamanda manevi bir teslimiyet ve insanlığın ortak dertlerine çözüm bulma çabasıdır.

Münzevi yıldızlar, hakikati keşfetmek ve onu çağlarına taşımak için yalnızlığa, sürgüne, sefalet ve anlayışsızlığa göğüs gererler. Meriç için hakikat, geçici zaferlere değil, kalıcı bir aydınlanmaya hizmet eden, genç nesillerin ellerinde yeniden parlayacak olan bir meşaledir.

Yalnızlığın Ortak Kaderi

Cemil Meriç’in düşünce dünyasında “hakikat arayışında yalnız kalmak,” kavramı, hakikat peşinde koşan düşünce kahramanlarının ortak kaderini tanımlayan bir kavramdır. Bu, çağlarının dar kalıplarına sığmayan, kitlelerin alkışına değil içlerindeki hakikat tutkusuna kulak veren bireylerin, hakikati bulma ve aktarma mücadelesinde karşılaştıkları izolasyon ve çiledir.

Meriç’e göre, hakikat arayışı, evrensel bir ideale hizmet etse de, çoğu zaman çağdaşların anlayışsızlığı, önyargıları ve baskılarıyla karşılaşır; bu da arayışçıları yalnızlığa mahkûm eder. Dante’nin sürgünü, İbn Haldun’un zindanı, Balzac’ın sefaleti ve Said Nursi’nin modern çağın gürültüsünde kaybolan sesi, bu yalnızlığın somut yansımalarıdır. Ancak Meriç, bu yalnızlığı bir yenilgi değil, hakikatin dikenli yolunda bir imtihan olarak görür; münzevi yıldızlar, yalnız kalmalarına rağmen, insanlığa ışık tutmaya devam eder ve meşaleleri genç nesillerde yeniden parlar.

Münzevi Yıldızların Ortak ve Ayrılan Yönleri

Cemil Meriç’in düşünce evreninde münzevi yıldızlar, yaşadıkları çağın dar ufkuna sığmayan, fikirleriyle kitleleri peşlerinden sürüklemek yerine hakikat yolunda yalnız başına mücadele eden düşünce kahramanlarıdır. Dante, İbn Haldun, Balzac ve Said Nursi gibi isimler, çağdaşlarının önyargıları, cehaleti ve baskıları karşısında anlaşılammış, çoğu zaman sürgün, sefalet ya da zindanla sınanmıştır. Bu anlaşılammama hali, onların hakikat arayışının bir bedeli olarak ortaya çıkar; çünkü hakikat, Meriç’e göre, popüler olanın değil, evrensel ve ilahi olanın peşindedir. Dante’nin “Herkes ne derse desin, sen yoluna devam et (Segui il tuo corso, el lascia dir le ganti)” mısrası, bu münzevi yıldızların hayat felsefesini kristalize eder: kalabalıkların geçici alkışlarına ya da yergilerine aldırmadan, içlerindeki hakikat ateşine sadık kalarak yollarına devam etmek. Bu felsefe, onların dikenli ve çile dolu patikalarda kararlılıkla yürümesini sağlar; zira hakikat uğruna vazgeçmemek, onların varlık nedenidir. Meriç, bu isimleri, insanlığın karanlık gecelerinde birer meşale olarak görür; her biri, kendi çağının zihinsel ve manevi körlüğünü aydınlatmak için parlar. Dante’nin şiirleri, İbn Haldun’un tarih felsefesi, Balzac’ın romanları ve Said Nursi’nin iman davası, farklı biçimlerde de olsa, aynı amacı taşır: insan ruhunu ve toplumunu hakikatin ışığıyla buluşturmak. Bu meşaleler, yalnızlıklarına rağmen sönmez; çünkü Meriç’e göre, münzevi yıldızların ışığı, genç nesillerin ellerinde yeniden canlanarak insanlığın geleceğine umut taşır. Bu yıldızların ortak noktası, insanlığın evrensel dertlerine çözüm aramalarıdır. Farklı iklimlerde, farklı dillerde ve farklı inanç sistemlerinde doğarsa da, damarlarında dolaşan kan aynıdır: hakikat aşkı. Meriç’e Dante’nin şiirleri, İbn Haldun’un tarih felsefesi, Balzac’ın romanları ya da Said Nursi’nin iman davası, aynı kaynaktan beslenir. Hepsi, insanlığın karanlık gecesini aydınlatmak için çaba sarf etmiştir.

Meriç’in bu isimleri bir araya getirmesi tesadüf değildir. Onlar, yaşadıkları çağın ihtiyaçlarına göre farklı yollarla ifade bulsalar da, aynı ideale

hizmet etmişlerdir. Dante, Floransa'nın çalkantılı siyasetinde sürgünle sınıranırken; İbn Haldun, tarih ve toplumun dinamiklerini çözmeye çalışmış; Balzac, insan ruhunun karmaşasını romanlarına taşımış; Said Nursi ise modern çağın iman krizine karşı tevhit bayrağını yükseltmiştir. Ancak, her biri, çağlarının dar kalıplarına sığmamış, bu yüzden de yalnız kalmıştır. Münzevi yıldızların ayrılan yönleri, içinde yaşadıkları coğrafya, zaman ve terbiyeden kaynaklanır. Dante, bir İslam ülkesinde doğsaydı, belki İbn Haldun'un tarihsel ve felsefi derinliğine bürünürdü. İbn Haldun, 19. yüzyıl Fransasında yaşasaydı, belki Balzac gibi romanlar yazarak hakikatleri ifade ederdi. Meriç'in bu yaklaşımı, onların özde aynı olduklarını, ancak çağlarının ve çevrelerinin onlara farklı elbiseler giydirdiğini gösterir. Farklılıkları, mahiyetlerinde değil, yaşadıkları dönemin ihtiyaçlarındadır.

Batı'nın bu tür düşünce adamlarına yaklaşımı, Meriç'e göre, Doğudan farklıdır. Batı'da Dante ve Balzac gibi isimler, yaşadıkları dönemde çile çekmiş, ancak ölümlerinden sonra hak ettikleri saygıya kavuşmuşlardır. İbn Haldun ise, ne yazık ki, ancak Batı'nın himmetiyle, asırlar sonra layık olduğu makama ulaşabilmiştir. Bu durum, Meriç'in gözünde, Batı'nın kendi değerlerine karşı daha hızlı bir kabullenme sürecine sahip olduğunu gösterir. Cemil Meriç'in düşünce dünyasında, Batı'nın Dante ve Balzac gibi düşünce adamlarına yaklaşımı, Doğunun kendi değerlerine karşı tutumundan farklıdır; çünkü Batı, kendi münzevi yıldızlarını, yaşadıkları dönemde çileye mahkum etse de, genellikle ölümlerinden sonra hak ettikleri saygıya kavuşturmakta daha hızlı bir kabullenme süreci sergiler. Meriç'e göre, Batı'da Dante sürgünde yaşamış ve ölmüş, Balzac ise sefalet içinde bir ömür geçirmiştir; ancak bu isimler, ölümlerinden sonra, Batı'nın entelektüel ve kültürel ortamında yeniden keşfedilmiş ve layık oldukları makamı muallaya ulaşmışlardır. Bu hızlı kabullenme, Meriç'in ifadesiyle, Batı'nın "Cehennem ve Araf"ının daha kısa sürmesinden kaynaklanır. Batı, kendi düşünce mirasını değerlendirme ve yüceltme konusunda daha sistematik bir kültürel belleğe sahiptir; edebiyat, sanat ve felsefe gibi alanlarda kurumsallaşmış eleştiri mekanizmaları ve

entelektüel tartışma ortamları, bu isimlerin değerini zamanla ortaya çıkarır. Örneğin, Dante'nin İlahi Komedya'sı, Rönesans'la birlikte Batı'da bir klasik olarak kabul edilmiş; Balzac'ın romanları ise 19. yüzyılın realist edebiyatının temel taşlarından biri olarak yüceltilmiştir. Bu, Batı'nın kendi düşünce adamlarına, geç de olsa, sahip çıkma ve onları yeniden inşa etme yeteneğini gösterir.

İbn Haldun'un durumu ise, Meriç'in gözünde, Doğunun kendi değerlerine yabancılaşmasının trajik bir örneğidir. İbn Haldun, Mukaddime'siyle tarih ve toplum biliminin evrensel bir öncüsü olmasına rağmen, İslam dünyasında çağdaşları tarafından yeterince anlaşılmamış, hatta eşkiyalarla birlikte zindana atılmıştır. Onun hak ettiği makama ulaşması, ancak asırlar sonra, Batı'nın himmetiyle mümkün olmuştur. Meriç, bu durumu, Doğunun kendi medeniyet hazinelerine sahip çıkmadaki eksikliğine bağlar. İslam dünyası, İbn Haldun'un tarih felsefesini ve toplumsal analizlerini yeniden keşfetmek yerine, bu mirası Batı'nın orientalist çalışmaları aracılığıyla tanımıştır. Batı, 19. yüzyılda İbn Haldun'u "sosyolojinin babası" olarak yüceltirken, Doğunun bu değeri ihmal etmesi, Meriç'e göre, medeniyet krizinin bir göstergesidir. Batı'nın, kendi düşünce adamlarını değerlendirmedeki sistematik yaklaşımı, Doğuda eksik olan bir öz-eleştiri ve entelektüel süreklilik kültürünü yansıtır.

Meriç'in bu karşılaştırması, Batı'nın kültürel ve entelektüel dinamizminin, düşünce adamlarını yeniden değerlendirme ve onlara hak ettikleri yeri verme konusunda daha etkili olduğunu ortaya koyar. Batı, kendi münzevi yıldızlarını, çektikleri çilelere rağmen, zamanla birer kültürel ikon haline getirmiştir; oysa Doğuda, İbn Haldun gibi isimler, kendi medeniyetleri içinde değil, dış bir bakış açısıyla yeniden anlam kazanmıştır. Bu durum, Meriç'in gözünde, Batı'nın kendi değerlerine karşı daha hızlı bir kabullenme sürecine sahip olduğunu ve Doğunun kendi hazinelerine yabancılaşmasının derin bir yara olduğunu gösterir.

Cemil Meriç'in düşünce dünyasında, Said Nursi'nin "çağının entelijansiyanının gaffetine rağmen, genç ve imanlı ellerde taşınan bir meşale olarak umut vadetmesi," onun hakikat arayışının

sürekliği ve modern çağın manevi krizine karşı sunduğu evrensel mesajın gücünden kaynaklanır. Meriç, Said Nursi'yi, modern çağın seküler dalgaları ve entelijansiyanın hakikate sırt çeviren tutumu karşısında, "Babil Kulesi'nde konuşan adam" olarak tanımlar; zira Nursi, insanların dillerini unuttuğu, hafızalarını kaybettiği bir dönemde, tevhit ve iman çağrısıyla hakikatin sesini yükseltmiştir. Ancak, bu ses, çağının kinin, husumetin ve gaffetin gürültüsü arasında çoğu zaman kaybolmuştur. Buna rağmen, Meriç'in umudu, Said Nursi'nin davasının genç nesillerde devam edeceğine olan inancında yatar. Nursi'nin risaleleri, modern dünyanın materyalist ve nihilist akımlarına karşı, iman ve ahlak temelli bir direniş sunar; bu, özellikle genç ve imanlı ellerde, geleceğe taşınacak bir meşale olarak görülür. Meriç'in "Çok kararan geceler, pembe şafaklarla biter" sözü, bu umudu pekiştirir; çünkü Nursi'nin hakikat mücadelesi, çağdaşlarının anlayışsızlığına rağmen, onun fikirlerini benimseyen ve yaşatan yeni nesillerle yeniden doğar. Bu gençler, Meriç'e göre, Nursi'nin meşalesini taşıyarak, insanlığın karanlık gecesini aydınlatacak pembe şafakların habercisidir. Böylece, Said Nursi'nin davası, anlaşılmadığı çağda bile, geleceğe umut vadeden bir miras olarak kalır.

Cemil Meriç'in düşünce dünyasında "teceddütperestlik," Tanzimat'tan beri Türk düşünce ve kültür hayatını tehdit eden, yenilik adına körü körüne Batı'yı taklit etme ve kendi medeniyet değerlerinden uzaklaşma tutkusunu ifade eder. Meriç'e göre, bu yenilik sevdası, Osmanlı'nın Batı'nın maddi ve teknolojik üstünlüğü karşısında duyduğu hayranlığın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak, bu hayranlık, başlangıçta bir fetih rüyasıyken, zamanla miskin bir teslimiyete dönüşmüştür. Teceddütperestlik, sadece teknolojik ya da idari yenilikleri benimsemekle sınırlı kalmaz; dil, kültür ve düşünce alanında da Batı'nın kavram ve kelimelerini sorgusuz sualsiz kabul etmeyi içerir. Özellikle, Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçeden atılarak yerine Fransızca gibi Batı dillerinden kelimelerin alınması, Meriç için bu illetin en somut göstergesidir. Bu süreç, kendi diline ve kültürüne yabancılaşmayı doğurmuş, Türk düşünce dünyasını köklerinden kopararak yüzeyselleştirmiştir. Meriç,

teceddütperestliği, medeniyetin özüne zarar veren bir hastalık olarak görür; çünkü gerçek yenileşme, eşyanın mahiyetinden doğmalı, dışarıdan dayatılmamalıdır. Ona göre, Osmanlı'nın Arapça ve Farsça kelimeleri benimsemesi, bir sevgi ve inanç birliğinin ürünüydü; oysa teceddütperestlik, bu organik süreci yok ederek, yapay bir dil ve kültür istilasına yol açmıştır.

Cemil Meriç'in dil ve kültür üzerine düşünceleri, münzevi yıldızların (Dante, İbn Haldun, Balzac, Said Nursi gibi) hakikat mücadelelerini daha geniş bir bağlamda anlamamızı sağlar; çünkü dil ve kültür, hakikatin taşıyıcısı ve düşüncenin ifade aracıdır. Meriç, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, bir milletin tarihini, inancını ve medeniyetini yansıtan bir hazine olduğunu vurgular. Teceddütperestliğin yol açtığı dildeki yozlaşma, bu hazinenin kaybına ve dolayısıyla hakikat arayışının zayıflamasına neden olur. Münzevi yıldızların mücadeleleri, hakikati çağlarına taşıma çabasıdır; ancak bu çaba, dil ve kültürün yabancılaşmasıyla sekteye uğrar. Aşağıda, Meriç'in dil ve kültür üzerine düşüncelerinin, münzevi yıldızların mücadelelerini daha geniş bir bağlamda anlamamıza nasıl katkı sağladığı detaylı bir şekilde açıklanmaktadır:

Dil, Hakikatin Taşıyıcısıdır: Meriç'e göre, dil, düşüncenin ve hakikatin ifade edildiği temel araçtır. Münzevi yıldızlar, hakikatlerini kendi çağlarına ve toplumlarına aktarırken, dilin zenginliğinden ve derinliğinden faydalanır. Örneğin, Dante'nin İlahi Komedya'sı İtalyanca'nın şiirsel gücüne, Said Nursi'nin risaleleri ise Osmanlı Türkçesi'nin manevi derinliğine dayanır. Ancak, teceddütperestlik nedeniyle Türkçeden Arapça ve Farsça kelimelerin atılması, dilin bu ifade gücünü zayıflatmıştır. Meriç, bu yabancılaşmanın, Said Nursi gibi münzevi yıldızların mesajlarının çağdaşları tarafından anlaşılmasını zorlaştırdığını düşünür. Dilin yozlaşması, hakikatin topluma ulaşmasını engelleyerek, münzevi yıldızların yalnızlığını derinleştirir.

Kültürel Yabancılaşma ve Hakikat Arayışının Zorlaşması: Teceddütperestlik, yalnızca dilde değil, kültürde de bir yabancılaşmaya yol açmıştır. Meriç, Osmanlı'nın İslam medeniyetiyle şekillenen

kültürünün, Tanzimat'la birlikte Batı'nın seküler ve materyalist değerlerine teslim olduğunu belirtir. Bu kültürel kopuş, münzevi yıldızların hakikat arayışını daha zorlu hale getirir; çünkü onlar, artık kendi toplumlarının ruhuna hitap eden ortak bir zemin bulmakta güçlük çekerler. Said Nursi'nin modern çağın iman krizine karşı verdiği mücadele, entelijansiyanın Batı hayranlığı ve gafleti nedeniyle büyük ölçüde anlaşılammıştır. Meriç, bu kültürel yabancılışmanın, münzevi yıldızların hakikat meşalesini taşımasını zorlaştırdığını vurgular.

Medeniyet Krizinin Münzevi Yıldızlara Etkisi: Meriç, teceddütperestliği, Türk medeniyetinin en büyük illeti olarak görür; çünkü bu tutum, kendi değerlerine yabancılışmayı ve medeniyet krizini derinleştirmiştir. Münzevi yıldızlar, bu krizin ortasında mücadele ederler. Örneğin, İbn Haldun'un Mukaddime'si, İslam dünyasında değil, Batı'da keşfedilmiş; Said Nursi'nin risaleleri ise çağının entelijansiya tarafından görmezden gelinmiştir. Meriç, bu durumun, teceddütperestliğin yol açtığı medeniyet körlüğünden kaynaklandığını düşünür. Dil ve kültürdeki yozlaşma, toplumun kendi düşünce kahramanlarını anlamasını ve onlara sahip çıkmasını engeller. Bu, münzevi yıldızların yalnızlığını artırırken, mücadelelerini daha evrensel bir bağlama taşır; çünkü hakikat, yerel bir kültürün sınırlarını aşarak insanlığın ortak mirası haline gelir.

Geçmişle Bağlantının Kopması: Meriç, dildeki yabancılışmanın, Türk milletini ecdadının mirasından kopardığını belirtir. Fuzuli, Galip Dede, Katip Çelebi gibi isimlerin dili, Osmanlı'nın İslam medeniyetiyle yoğrulmuş zengin bir düşünce dünyasını yansıtır. Ancak, teceddütperestlik, bu dili "eski" ve "gereksiz" görerek, yeni nesillerin geçmişle bağını zayıflatmıştır. Münzevi yıldızlar, bu geçmişin temsilcileri olarak, hakikati çağlarına taşıırken, toplumun bu mirasa yabancılışmasıyla karşı karşıya kalır. Meriç, dil ve kültürdeki bu kopuşun, münzevi yıldızların mesajlarının yeni nesillere ulaşmasını zorlaştırdığını düşünür. Örneğin, Said Nursi'nin risalelerindeki derin manevi dil, teceddütperest entelijansiya tarafından anlaşılammış, ancak genç ve imanlı ellerde yeniden hayat bulmuştur.

Evrensel Hakikat Arayışına Katkı: Meriç'in dil ve kültür üzerine düşünceleri, münzevi yıldızların mücadelelerini evrensel bir bağlama yerleştirir. Teceddütperestlik, yerel bir sorun gibi görünse de, aslında modern dünyanın genel bir hastalığıdır: kendi köklerinden koparak yabancı modellere teslim olmak. Dante, İbn Haldun, Balzac ve Said Nursi, farklı çağlarda ve coğrafyalarda, bu tür yabancılışmalara karşı hakikat arayışını sürdürmüşlerdir. Meriç, dil ve kültürün korunmasının, bu arayışın devamı için elzem olduğunu savunur. Türk düşünce dünyasındaki teceddütperestlik, münzevi yıldızların yalnızlığını artırırken, onların mücadelelerini daha geniş bir insanlık meselesiyle ilişkilendirir: hakikatin, kültürel ve dilsel erozyona rağmen korunması.

Umut ve Gelecek Perspektifi: Meriç, teceddütperestliğin yol açtığı karanlığa rağmen umutsuz değildir. "Çok karanan geceler, pembe şafaklarla biter" sözü, dil ve kültürdeki yozlaşmaya rağmen, münzevi yıldızların meşalesinin genç nesillerde parlayacağına olan inancını yansıtır. Said Nursi'nin davasının genç ve imanlı ellerde devam etmesi, bu umudun bir örneğidir. Meriç'in dil ve kültür üzerine düşünceleri, münzevi yıldızların mücadelesini, yalnızca geçmişin bir yansıması değil, geleceğin bir umudu olarak anlamamızı sağlar. Dil ve kültürün yeniden inşa edilmesi, hakikat arayışının sürekliliğini garanti eder.

Cemil Meriç'in "teceddütperestlik" kavramı, Türk düşünce dünyasının Batı taklitçiliğiyle kendi medeniyetine yabancılışmasını eleştirir. Dil ve kültür üzerine düşünceleri, münzevi yıldızların hakikat mücadelelerini daha geniş bir bağlamda anlamamızı sağlar; çünkü dil, hakikatin taşıyıcısı, kültür ise onun yaşadığı zemindir. Teceddütperestliğin yol açtığı dilsel ve kültürel yozlaşma, münzevi yıldızların yalnızlığını artırırken, mücadelelerini evrensel bir insanlık meselesine dönüştürür. Meriç, bu yıldızların meşalesinin, dil ve kültürün korunmasıyla, genç nesillerde yeniden parlayacağına inanır; bu da onların hakikat arayışının zamansız ve evrensel niteliğini ortaya koyar. Son olarak, Meriç'in münzevi yıldızlar kavramı, sadece geçmişteki düşünce kahramanlarını değil, aynı zamanda

geleceğin hakikat arayışlarını da kapsar. Onlar, her çağda, karanlığı aydınlatmak için mücadele edenlerdir. Meriç'in umudu, bu yıldızların ışığının, genç nesillerin elinde daha da parlayacağıdır. "Çok kararan geceler, pembe şafaklarla biter" sözü, bu umudun bir yansımasıdır. Münzevi yıldızlar, yalnızlıklarına rağmen, insanlığa yol göstermeye devam eder.

Münzevi yıldızlar, Cemil Meriç'in düşünce dünyasında, insanlığın karanlık gecelerini aydınlatmaya çalışan, ancak çağlarının anlayışsızlığıyla mücadele eden isimlerdir. Dante, İbn Haldun, Balzac ve Said Nursi, bu yıldızların en parlak örnekleridir. Her biri, farklı bir çağda, farklı bir coğrafyada ve farklı bir dilde, ama aynı hakikat arayışıyla yaşamıştır. Meriç'in "Deniz aynı deniz" metaforu, bu isimlerin özde birleştiklerini, sadece zahirde farklı göründüklerini ifade eder. Onlar, insanlığın evrensel dertlerine çözüm arayan, bu uğurda yalnız kalmayı göze alan düşünce kahramanlarıdır.

Dante, Floransa'nın siyasi çalkantıları içinde sürgüne mahkum olmuş bir şairdir. Onun "İlahi Komedyası", insan ruhunun cehennemden cennete uzanan yolculuğunu anlatırken, aynı zamanda hakikatin peşinde koşmanın bedelini de gözler önüne serer. Meriç, Dante'nin "Herkes ne derse desin, sen yoluna devam et" mısrasını, münzevi yıldızların ortak manifestosu olarak görür. Bu mısra, onların çağlarının önyargılarına ve baskılarına rağmen yollarından dönmediklerini gösterir.

Cemil Meriç'in düşünce dünyasında Dante Alighieri, 13. ve 14. yüzyıl Floransa'sında yaşayan, İtalyan edebiyatının en büyük şairlerinden biri ve İlahi Komedyası'nın yazarı olarak öne çıkar. Meriç, Dante'yi, insan ruhunun cehennemden cennete uzanan manevi yolculuğunu destansı bir şekilde kaleme alan bir düşünce kahramanı olarak tanımlar. Dante, Floransa'nın siyasi çalkantıları içinde, Guelfo ve Ghibellino çatışmalarında Beyaz Guelfoların tarafını tutmuş, bu nedenle 1302'de sürgüne mahkûm edilmiş ve ömrünün son yıllarını vatanından uzakta, yalnızlık içinde geçirmiştir. Meriç için Dante, sadece bir şair değil, aynı zamanda hakikatin peşinde koşan, çağının

dar kalıplarına sığmayan bir vizyonerdir. Onun İlahi Komedyası, insanlığın evrensel sorularına yanıt arayan bir başyapıt olarak, Dante'yi Meriç'in "münzevi yıldızlar" kategorisine yerleştirir.

Meriç'e göre Dante, bir münzevi yıldızdır; çünkü yaşadığı çağda anlaşılammış, fikirleri ve duruşu nedeniyle yalnızlığa mahkûm edilmiş, ancak hakikat yolunda mücadele etmekten vazgeçmemiştir. Münzevi yıldızlar, Meriç'in tanımıyla, çağlarının önyargılarına ve baskılarına rağmen, kitlelerin alkışına değil, içlerindeki hakikat ateşine kulak veren düşünce kahramanlarıdır. Dante'nin münzevi yıldız oluşunun nedenleri şunlardır:

Çağında Anlaşılammaması ve Sürgün: Dante, Floransa'daki siyasi çekişmelerde taraf olduğu için sürgüne gönderilmiş, vatanından koparılmış ve ömrünü yalnızlık içinde tamamlamıştır. Meriç, bu sürgünü, Dante'nin hakikat arayışının bir bedeli olarak görür. Çağdaşları, onun derin manevi ve entelektüel vizyonunu anlamamış, siyasi çıkarlar uğruna onu dışlamıştır. Bu yalnızlık, Dante'yi münzevi bir yıldız yapar; çünkü o, kalabalıkların desteğini kaybetse de hakikat yolundan dönmemiştir.

Dikenli Yolda Kararlılık: Meriç, Dante'nin "Herkes ne derse desin, sen yoluna devam et" mısrasını, münzevi yıldızların hayat felsefesinin bir özeti olarak aktarır. Bu mısra, Dante'nin sürgün, yoksulluk ve dışlanma gibi zorluklara rağmen İlahi Komedyayı yazmaya devam ettiğini gösterir. Onun bu kararlılığı, Meriç'in gözünde, münzevi yıldızların ortak kaderi olan "yolun dikenli olması" nı temsil eder. Dante, hakikat uğruna çile çekmeyi göze almış ve bu çile, onun yıldız gibi parlamasını sağlamıştır.

Çağının Ötesine Uzanan Vizyon: Dante'nin İlahi Komedyası, sadece bir edebi eser değil, aynı zamanda insanlığın ahlaki, manevi ve metafizik sorularına yanıt arayan bir düşünce anıtıdır. Meriç, Dante'nin bu eserinde, çağının dar siyasi ve dini kalıplarını aştığını belirtir. Ancak, bu evrensel vizyon, çağdaşları tarafından tam olarak kavranammıştır. Meriç, Dante'nin yalnızlığını, onun çağının anlayışsızlığına bağlar; bu da onu münzevi bir yıldız haline getirir.

Münzevi Yıldızların Portreleri

Dante: Sürgündeki Şair

Meriç'e göre Dante, İlahi Komedyasıyla insan ruhunun manevi yolculuğunu destansı bir şekilde kaleme alan bir düşünce kahramanıdır. Floransa'nın siyasi çalkantılarında sürgüne mahkûm olmuş, ancak "Herkes ne derse desin, sen yoluna devam et" mısrasıyla hakikat yolunda kararlılığını sürdürmüştür. Meriç, Dante'yi, çağının ötesine uzanan evrensel bir vizyoner olarak görür.

Batı'nın Geç Kabullenmesi: Meriç, Batı'nın Dante gibi düşünce adamlarını, yaşadıkları dönemde çileye mahkûm etse de, ölümlerinden sonra hak ettikleri saygıya kavuşturduğunu belirtir. Dante, sürgünde öldükten sonra, özellikle Rönesans döneminde, Batı edebiyatının ve düşünce dünyasının bir ikonu haline gelmiştir. Bu, Meriç'in "Batı'da Cehennem ve Araf daha kısa sürer" ifadesiyle uyumludur. Ancak, Dante'nin yaşarken çektiği yalnızlık, onun münzevi yıldız kimliğini pekiştirir.

Meriç'e göre Dante, hakikat arayışında olan bir münzevi yıldızdır; çünkü onun eserleri ve hayatı, evrensel ve ilahi bir gerçeğin peşinde koşmanın izlerini taşır. Hakikat arayışı, Meriç'in düşünce dünyasında, insanlığın karanlık gecelerini aydınlatmaya çalışan, çağların ötesine uzanan bir çabadır. Dante'nin hakikat arayıcısı oluşunun nedenleri şunlardır:

İlahi Komedyası'nın Hakikat Arayışı: Dante'nin İlahi Komedyası, insan ruhunun cehennemden (günah), araftan (pişmanlık) cennete (ilahi huzur) uzanan yolculuğunu anlatır. Meriç, bu eseri, insanlığın evrensel sorularına – ahlak, adalet, kurtuluş ve Tanrı'yla ilişki – yanıt arayan bir hakikat yolculuğu olarak görür. Dante, bu eserinde, bireysel ve toplumsal hakikati, şiirsel bir dille ifade eder. Meriç için, bu çaba, Dante'yi bir hakikat arayıcısı yapar.

Evrensel ve Manevi Bir Vizyon: Meriç, Dante'nin hakikat arayışını, sadece Hıristiyanlıkla sınırlı olmayan, evrensel bir çaba olarak değerlendirir. İlahi Komedyası, insanlığın ortak dertlerine hitap eder; bu nedenle, Meriç, Dante'yi, "Deniz aynı deniz" metaforuyla, diğer münzevi yıldızlarla (İbn Haldun, Balzac, Said Nursi)

aynı hakikat denizinde buluşturur. Dante'nin Floransa'nın yerel meselelerini aşarak insanlığa seslenmesi, onun hakikat arayışının evrensel niteliğini gösterir.

İçsel Hakikat Ateşine Sadakat: Meriç, münzevi yıldızların, kalabalıkların alkışına değil, içlerindeki hakikat ateşine kulak verdiklerini belirtir. Dante, sürgünde, yoksulluk içinde ve dışlanmışken bile yazmayı sürdürmüş, içindeki manevi ve entelektüel ateşi söndürmemiştir. Meriç, bu sadakati, Dante'nin hakikat arayışının temel motivasyonu olarak görür. Onun, çağının geçici çıkarlarına değil, kalıcı bir gerçeğe yönelmesi, hakikat arayıcısı kimliğini pekiştirir.

Çağının Karanlığını Aydınlatma Çabası: Meriç, Dante'yi, insanlığın karanlık gecesini aydınlatan bir meşale olarak tanımlar. İlahi Komedyası, Orta Çağ'ın dini ve siyasi kaosu içinde, insanlara ahlaki ve manevi bir yol haritası sunar. Meriç'e göre, bu aydınlatma çabası, Dante'nin hakikat arayışının bir yansımasıdır. O, çağının zihinsel ve manevi körlüğüne karşı, hakikatin ışığını yükseltmiştir.

Hakikat Uğruna Çile Çekme: Meriç, hakikat arayışının, münzevi yıldızların ortak kaderi olan çileyle iç içe olduğunu vurgular. Dante'nin sürgünü, yalnızlığı ve yoksulluğu, hakikat uğruna ödediği bedellerdir. Meriç, bu çileyi, Dante'nin hakikat arayışının samimiyetinin bir kanıtı olarak görür. Hakikat, kolay elde edilen bir zafer değil, dikenli bir yolda mücadeleyle ulaşılan bir ışıktır.

Cemil Meriç'e göre Dante, İlahi Komedyasıyla insanlığın evrensel sorularına yanıt arayan, Floransa'nın siyasi çalkantılarında sürgüne mahkûm olmuş, çağının anlayışsızlığına rağmen hakikat yolundan dönmemiş bir düşünce kahramanıdır. Münzevi bir yıldızdır; çünkü yalnızlığa ve çileye göğüs gererek, kitlelerin değil, içindeki hakikat ateşinin peşinden gitmiştir. Hakikat arayıcısıdır; çünkü eserleri, insan ruhunun manevi yolculuğunu ve evrensel bir gerçeği arama çabasını yansıtır. Meriç, Dante'yi, "Deniz aynı deniz" metaforuyla, diğer münzevi yıldızlarla aynı hakikat denizinde buluşturur; onun sürgündeki yalnızlığı ve şiirsel vizyonu, insanlığın karanlık gecesini aydınlatan bir meşale olarak parlar. Dante'nin mirası, Meriç'in

gözünde, hakikat arayışının zamansız ve evrensel niteliğini temsil eder.

İbn Haldun: Zindandaki Bilge

İbn Haldun, Mukaddime'siyle tarih ve toplum biliminin öncüsüdür. Meriç, onun çağında anlaşılamadığını, zindana atıldığını belirtir. İbn Haldun'un hak ettiği makama Batı'nın himmetiyle ulaşması, Doğunun medeniyet krizini yansıtır. Meriç, onun evrensel tarih felsefesini, hakikat arayışının bir anıtı olarak değerlendirir.

İbn Haldun, tarih ve toplum biliminin öncüsü olarak, Meriç'in münzevi yıldızları arasında özel bir yere sahiptir. Onun "Mukaddime'si, tarihin ve toplumların işleyişine dair evrensel bir bakış sunar. Ancak, İbn Haldun da çağında tam olarak anlaşılmamış, hatta eşkiyalarla birlikte zindana tıkmıştır. Meriç, onun hakikat arayışını, Dante'nin şiirsel yolculuğuyla eşdeğer görür. İbn Haldun'un, 19. yüzyıl Fransa'sında yaşasaydı, belki Balzac gibi romanlar yazarak hakikatleri ifade edebileceğini belirtir.

Cemil Meriç'in düşünce dünyasında İbn Haldun, 14. yüzyıl İslam dünyasının en büyük düşünürlerinden biri, tarih ve toplum biliminin öncüsü ve Mukaddime'nin yazarı olarak tanımlanır. Meriç, İbn Haldun'u, tarihsel ve toplumsal dinamikleri evrensel bir bakış açısıyla analiz eden, çağının çok ötesinde bir vizyona sahip bir düşünce kahramanı olarak görür. Tunus'ta doğan (1332) ve Kuzey Afrika ile Endülüs'ün siyasi çalkantıları içinde yaşayan İbn Haldun, hem alim hem de devlet adamı olarak çeşitli görevlerde bulunmuş, ancak fikirleri nedeniyle sık sık dışlanmış, hatta eşkiyalarla birlikte zindana atılmıştır. Meriç için İbn Haldun, Mukaddime'de ortaya koyduğu tarih felsefesi ve toplumsal analizleriyle, insanlığın evrensel meselelerine yanıt arayan bir bilgedir. Onun eserleri, sadece İslam dünyasına değil, tüm insanlığa hitap eden bir hakikat arayışının ürünüdür. Meriç, İbn Haldun'u, Dante, Balzac ve Said Nursi gibi münzevi yıldızlarla aynı hakikat denizinde buluşturur.

Meriç'e göre İbn Haldun, bir münzevi yıldızdır; çünkü yaşadığı çağda fikirleri yeterince anlaşılmamış, siyasi entrikalar ve toplumsal

önyargılar nedeniyle yalnızlığa mahkûm edilmiş, ancak hakikat arayışından vazgeçmemiştir. Münzevi yıldızlar, Meriç'in tanımıyla, kitlelerin alkışına değil, içlerindeki hakikat ateşine kulak vererek, çağlarının anlayışsızlığına rağmen mücadele eden düşünce kahramanlarıdır. İbn Haldun'un münzevi yıldız oluşunun nedenleri şunlardır:

Çağında Anlaşılamaması ve Dışlanması: İbn Haldun, Kuzey Afrika ve Endülüs'teki siyasi çalkantılar içinde, fikirleri ve bağımsız duruşu nedeniyle sık sık dışlanmış, hatta eşkiyalarla birlikte zindana atılmıştır. Meriç, bu dışlanmayı, İbn Haldun'un hakikat arayışının bir bedeli olarak görür. Çağdaşları, onun Mukaddime'de sunduğu evrensel tarih felsefesini ve toplumsal dinamiklerin bilimsel analizini tam olarak kavrayamamıştır. Bu anlaşılama hali, İbn Haldun'u münzevi bir yıldız yapar; çünkü o, popüler kabul görmek yerine, hakikatin peşinden yalnız başına yürümüştür.

Batı'nın Himmetiyle Tanımlanması: Meriç, İbn Haldun'un hak ettiği makama, ancak asırlar sonra ve Batı'nın himmetiyle ulaşabildiğini belirtir. Mukaddime, İslam dünyasında hak ettiği değeri görmemiş, ancak 19. yüzyılda Batılı orientalistler tarafından keşfedilerek "sosyolojinin babası" olarak yüceltilmiştir. Meriç, bu durumu, Doğunun kendi değerlerine yabancılaşmasının bir örneği olarak görür. İbn Haldun'un çağında anlaşılamaması ve kendi medeniyeti tarafından ihmal edilmesi, onun münzevi yıldız kimliğini pekiştirir; çünkü hakikati, kendi toplumunun değil, evrensel bir insanlık ufkunun ışığında aramıştır.

Dikenli Yolda Kararlılık: Meriç'in münzevi yıldızlar için kullandığı "yolun dikenli olması" metaforu, İbn Haldun için de geçerlidir. Siyasi entrikalar, sürgünler ve zindan gibi zorluklara rağmen, İbn Haldun, Mukaddime'yi kaleme alarak tarih ve toplum bilimine evrensel bir katkı sunmuştur. Meriç, onun bu kararlılığını, hakikat uğruna çile çekme iradesi olarak değerlendirir. İbn Haldun'un yalnızlığı, onun çağının dar kalıplarına sığmayan vizyonundan kaynaklanır.

Çağının Ötesine Uzanan Vizyon: İbn Haldun'un Mukaddime'si, tarihsel olayları bireysel kahramanlıklar ya da ilahi iradeyle

açıklamak yerine, toplumsal dinamikler ve asabiye (toplumsal dayanışma) gibi kavramlarla analiz eder. Meriç, bu yaklaşımı, İbn Haldun'un çağının çok ötesinde bir entelektüel derinlik sergilediğinin kanıtı olarak görür. Ancak, bu vizyon, çağdaşları tarafından tam olarak anlaşılammış, bu da onun münzevi yıldız kimliğini güçlendirmiştir. Meriç, İbn Haldun'un yalnızlığını, onun evrensel hakikat arayışına bağlar.

Meriç'e göre İbn Haldun, hakikat arayışında olan bir münzevi yıldızdır; çünkü Mukaddime'si, insanlığın toplumsal ve tarihsel gerçekliğini anlamaya yönelik evrensel bir çabanın ürünüdür. Hakikat arayışı, Meriç'in düşünce dünyasında, insanlığın karanlık gecelerini aydınlatmaya çalışan, zamansız ve evrensel bir yolculuktur. İbn Haldun'un hakikat arayıcısı oluşunun nedenleri şunlardır:

Mukaddime'nin Evrensel Hakikat Arayışı: İbn Haldun'un Mukaddime'si, tarihin ve toplumların işleyişini anlamak için bilimsel bir yöntem sunar. Asabiye, devletlerin yükselişi ve çöküşü, medeniyetlerin döngüsel yapısı gibi kavramlar, onun insanlığın evrensel meselelerine yanıt aradığını gösterir. Meriç, bu eseri, hakikatin peşinde koşan bir düşünce anıtı olarak değerlendirir. İbn Haldun, tarihsel olayları yüzeysel anlatılarla değil, derin bir analizle açıklamaya çalışarak, hakikat arayışını bilimsel bir düzleme taşır.

Evrensel ve Zamansız Bir Vizyon: Meriç, İbn Haldun'un hakikat arayışını, sadece İslam dünyasıyla sınırlı olmayan, tüm insanlığa hitap eden bir çaba olarak görür. Mukaddime'nin evrensel kavramları, Meriç'in "Deniz aynı deniz" metaforuyla uyumludur; İbn Haldun, Dante, Balzac ve Said Nursi gibi, aynı hakikat denizinde farklı bir yolla yüzmüştür. Onun tarih felsefesi, insanlığın ortak dertlerine –toplumların nasıl doğduğu, yükseldiği ve çöktüğü– yanıt arar. Bu evrensel vizyon, İbn Haldun'u bir hakikat arayıcısı yapar.

İçsel Hakikat Ateşine Sadakat: Meriç, münzevi yıldızların, kalabalıkların alkışına değil, içlerindeki hakikat ateşine kulak verdiklerini vurgular. İbn Haldun, siyasi çalkantılar ve dışlanma karşısında bile, Mukaddime'yi yazarak bu ateşe sadık kalmıştır. Meriç, onun bu

sadakatini, hakikat arayışının temel motivasyonu olarak görür. İbn Haldun, çağının geçici çıkarlarına değil, kalıcı bir gerçeğe yönelerek, hakikat arayıcısı kimliğini pekiştirmiştir.

Çağının Karanlığını Aydınlatma Çabası: Meriç, İbn Haldun'u, insanlığın karanlık gecesini aydınlatan bir meşale olarak tanımlar. Mukaddime, Orta Çağ'ın kaotik siyasi ve sosyal ortamında, tarihe ve topluma dair bilimsel bir bakış açısı sunarak, çağının zihinsel körlüğüne meydan okur. Meriç'e göre, bu aydınlatma çabası, İbn Haldun'un hakikat arayışının bir yansımasıdır. O, toplumların işleyişine dair evrensel yasaları keşfederek, insanlığa hakikatin ışığını taşımıştır.

Hakikat Uğruna Çile Çekmek: Meriç, hakikat arayışının, münzevi yıldızların ortak kaderi olan çileyle iç içe olduğunu belirtir. İbn Haldun'un zindanlarda geçirdiği zamanlar, sürgünleri ve siyasi entrikalarla dolu hayatı, hakikat uğruna ödediği bedellerdir. Meriç, bu çileyi, İbn Haldun'un hakikat arayışının samimiyetinin bir kanıtı olarak görür. Hakikat, onun için, kolay elde edilen bir zafer değil, mücadeleyle ulaşılan bir ışıktır.

Cemil Meriç'e göre İbn Haldun, Mukaddime'siyle tarih ve toplum biliminin evrensel bir öncüsü, çağının siyasi ve entelektüel kaosunda yalnız kalmış bir düşünce kahramanıdır. Münzevi bir yıldızdır; çünkü fikirleri çağdaşları tarafından anlaşılammış, zindan ve dışlanmayla sınılanmış, ancak hakikat yolundan dönmemiştir. Hakikat arayıcısıdır; çünkü Mukaddime, insanlığın toplumsal ve tarihsel gerçekliğini anlamaya yönelik evrensel bir çabadır. Meriç, İbn Haldun'u, "Deniz aynı deniz" metaforuyla, diğer münzevi yıldızlarla aynı hakikat denizinde buluşturur; onun zindanlardaki yalnızlığı ve evrensel vizyonu, insanlığın karanlık gecesini aydınlatan bir meşale olarak parlar. İbn Haldun'un mirası, Meriç'in gözünde, hakikat arayışının zamansız ve evrensel niteliğini temsil eder; ancak bu mirasın, Doğunun değil Batı'nın himmetiyle tanınması, Meriç için medeniyet krizinin trajik bir göstergesidir.

Balzac: Sefaletteki Romancı

Balzac, İnsanlık Komedyası ile 19. yüzyıl Fransız toplumunun derin gerçeklerini ortaya koyan bir vizyonerdir. Meriç, onun sefalet içinde yaşadığını,

ancak hakikat arayışından vazgeçmediğini vurgular. Balzac'ın romanları, insanlığın evrensel çatışmalarına ışık tutar ve onu münzevi bir yıldız yapar.

Balzac, insan ruhunun karmaşasını ve toplumsal gerçekleri romanlarına taşıyan bir başka münzevi yıldızdır. Onun eserleri, 19. yüzyıl Fransı'nın sosyal ve ahlaki çalkantılarını yansıtır. Ancak, Balzac da yaşamı boyunca sefaletle mahkum edilmiş, çağdaşları tarafından yeterince anlaşılmamıştır. Meriç, Balzac'ın çilesini, münzevi yıldızların ortak kaderi olan "yolun dikenli olması" ile ilişkilendirir. Balzac, hakikati romanlarının derinliklerinde ararken, yalnızlıkla mücadele etmiştir.

Cemil Meriç'in düşünce dünyasında Honoré de Balzac, 19. yüzyıl Fransı'nın en büyük romancılarından biri, İnsanlık Komedyası (La Comédie Humaine) adlı dev eserin yaratıcısı ve insan ruhunun karmaşasını toplumsal gerçeklerle harmanlayan bir düşünce adamıdır. Meriç, Balzac'ı, Fransız toplumunun sosyal, ahlaki ve psikolojik çalkantılarını derinlemesine analiz eden, birey ve toplum arasındaki çatışmaları romanları aracılığıyla evrensel bir düzleme taşıyan bir vizyoner olarak tanımlar. 1799'da doğan Balzac, hayatı boyunca maddi sıkıntılar, borçlar ve toplumsal dışlanışlıkla mücadele etmiş, ancak yazma tutkusundan asla vazgeçmemiştir. Meriç için Balzac, sadece bir edebiyatçı değil, insanlığın evrensel dertlerine ışık tutan bir hakikat arayıcısıdır. Onun eserleri, Dante, İbn Haldun ve Said Nursi gibi münzevi yıldızlarla aynı hakikat denizinde buluşur; çünkü Balzac, çağının yüzeysel değerlerine teslim olmak yerine, insan doğasının ve toplumun derin gerçeklerini ortaya koymaya çalışmıştır.

Meriç'e göre Balzac, bir münzevi yıldızdır; çünkü yaşadığı çağda yeterince anlaşılamamış, sefaletle mahkûm edilmiş ve hakikat arayışı nedeniyle yalnız bir mücadele vermiştir. Münzevi yıldızlar, Meriç'in tanımıyla, kitlelerin alkışına değil, içlerindeki hakikat ateşine kulak veren, çağlarının anlayışsızlığına rağmen yollarına devam eden düşünce kahramanlarıdır. Balzac'ın münzevi yıldız oluşunun nedenleri şunlardır:

Çağında Anlaşılamaması ve Sefalet: Balzac, hayatı boyunca maddi zorluklarla boğuşmuş, borçları nedeniyle sürekli baskı altında yaşamış ve çağdaşları tarafından hak ettiği değer tam olarak görülmemiştir. Meriç, onun "ömür boyu sefaletle mahkûm edildiğini" belirtir, bu da Balzac'ın hakikat arayışının bir bedeli olarak yalnızlığa itildiğini gösterir. Çağının burjuva toplumunun yüzeysel değerleri, Balzac'ın derin toplumsal ve psikolojik analizlerini anlamakta yetersiz kalmıştır. Bu anlaşılamama hali, onu münzevi bir yıldız yapar; çünkü o, popüler başarıya değil, hakikatin peşine düşmüştür.

Dikenli Yolda Kararlılık: Meriç'in münzevi yıldızlar için kullandığı "yolun dikenli olması" metaforu, Balzac için de geçerlidir. Balzac, maddi ve manevi zorluklara rağmen, İnsanlık Komedyası gibi dev bir eseri yaratmak için durmaksızın çalışmıştır. Meriç, onun bu kararlılığını, hakikat uğruna çile çekme iradesi olarak değerlendirir. Balzac'ın yalnızlığı, çağının maddiyatçı ve yüzeysel anlayışına karşı verdiği mücadelenin bir sonucudur. Bu mücadele, onu münzevi bir yıldız haline getirir.

Çağının Ötesine Uzanan Vizyon: Balzac'ın İnsanlık Komedyası, 19. yüzyıl Fransız toplumunun bir aynası olmanın ötesinde, insan doğasının evrensel çatışmalarını ve toplumsal dinamikleri ele alır. Meriç, Balzac'ın romanlarında, bireyin hırsları, tutkuları ve ahlaki ikilemleri üzerinden insanlığın derin gerçeklerini ortaya koyduğunu belirtir. Ancak, bu vizyon, çağdaşları tarafından tam olarak takdir edilmemiştir. Meriç, Balzac'ın yalnızlığını, onun çağının dar kalıplarını aşan entelektüel derinliğine bağlar; bu da onu münzevi bir yıldız yapar.

Batı'nın Geç Kabullenmesi: Meriç, Batı'nın Balzac gibi düşünce adamlarını, yaşadıkları dönemde çileye mahkûm etse de, ölümlerinden sonra hak ettikleri saygıya kavuşturduğunu ifade eder. Balzac, ölümünden sonra, özellikle realist edebiyatın öncüsü olarak Batı edebiyatında bir ikon haline gelmiştir. Meriç'in "Batı'da Cehennem ve Araf daha kısa sürer" ifadesi, Balzac'ın da bu süreçten geçtiğini gösterir. Ancak, yaşarken çektiği yalnızlık ve sefalet, onun münzevi yıldız kimliğini pekiştirir.

Meriç'e göre Balzac, hakikat arayışında olan

bir münzevi yıldızdır; çünkü romanları, insan ruhunun ve toplumun derin gerçeklerini ortaya koymaya yönelik evrensel bir çabanın ürünüdür. Hakikat arayışı, Meriç'in düşünce dünyasında, insanlığın karanlık gecelerini aydınlatmaya çalışan, zamansız ve evrensel bir yolculuktur. Balzac'ın hakikat arayıcısı oluşunun nedenleri şunlardır:

İnsanlık Komedyası'nın Hakikat Arayışı: Balzac'ın İnsanlık Komedyası, yaklaşık 90 roman ve öyküden oluşan bir seri olarak, 19. yüzyıl Fransız toplumunun tüm katmanlarını –burjuvalar, aristokratlar, köylüler, sanatçılar– detaylı bir şekilde inceler. Meriç, bu eseri, insanlığın toplumsal ve psikolojik gerçeklerini açığa çıkaran bir hakikat yolculuğu olarak görür. Balzac, romanlarında, bireyin tutkuları, hırsları ve ahlaki çöküşü üzerinden evrensel gerçekleri araştırır. Meriç için, bu çaba, Balzac'ı bir hakikat arayıcısı yapar.

Evrensel ve Zamansız Bir Vizyon: Meriç, Balzac'ın hakikat arayışını, sadece Fransız toplumuyla sınırlı olmayan, tüm insanlığa hitap eden bir çaba olarak değerlendirir. İnsanlık Komedyası, insan doğasının evrensel yönlerini –açgözlülük, sevgi, ihanet, mücadele– ele alarak, Meriç'in "Deniz aynı deniz" metaforuyla uyumludur. Balzac, Dante'nin manevi yolculuğu, İbn Haldun'un tarih felsefesi ya da Said Nursi'nin iman davası gibi, aynı hakikat denizinde farklı bir yolla yüzmüştür. Onun romanları, insanlığın ortak dertlerine yanıt arar; bu da onu hakikat arayıcısı kılar.

İçsel Hakikat Ateşine Sadakat: Meriç, münzevi yıldızların, kalabalıkların alkışına değil, içlerindeki hakikat ateşine kulak verdiklerini vurgular. Balzac, maddi zorluklar, borçlar ve toplumsal dışlanmışlık karşısında bile yazmayı sürdürmüş, içindeki entelektüel ve sanatsal ateşi söndürmemiştir. Meriç, bu sadakati, Balzac'ın hakikat arayışının temel motivasyonu olarak görür. Balzac, çağının geçici çıkarlarına değil, kalıcı bir gerçeğe yönelerek, hakikat arayıcısı kimliğini pekiştirmiştir.

Çağının Karanlığını Aydınlatma Çabası: Meriç, Balzac'ı, insanlığın karanlık gecesini aydınlatan bir meşale olarak tanımlar. İnsanlık

Komedyası, 19. yüzyılın burjuva toplumunun ahlaki ve sosyal çöküşünü, bireyin maddiyatçı dünyada kayboluşunu eleştirir. Meriç'e göre, bu aydınlatma çabası, Balzac'ın hakikat arayışının bir yansımasıdır. O, çağının zihinsel ve ahlaki körlüğüne karşı, romanlarının derinliklerinde hakikatin ışığını yükseltmiştir.

Hakikat Uğruna Çile Çekme: Meriç, hakikat arayışının, münzevi yıldızların ortak kaderi olan çileyle iç içe olduğunu belirtir. Balzac'ın sefaleti, borçları ve toplumsal dışlanmışlığı, hakikat uğruna ödediği bedellerdir. Meriç, bu çileyi, Balzac'ın hakikat arayışının samimiyetinin bir kanıtı olarak görür. Hakikat, onun için, kolay elde edilen bir zafer değil, mücadeleyle ulaşılan bir ışıktır.

Cemil Meriç'e göre Balzac, İnsanlık Komedyası ile 19. yüzyıl Fransız toplumunun ve insan doğasının derin gerçeklerini ortaya koyan, hayatı boyunca sefalet mahkûm olmuş bir düşünce kahramanıdır. Münzevi bir yıldızdır; çünkü çağında yeterince anlayamamış, maddi ve manevi zorluklara rağmen hakikat yolundan dönmemiştir. Hakikat arayıcısıdır; çünkü romanları, insanlığın evrensel dertlerine yanıt arayan bir çabadır. Meriç, Balzac'ı, "Deniz aynı deniz" metaforuyla, Dante, İbn Haldun ve Said Nursi gibi münzevi yıldızlarla aynı hakikat denizinde buluşturur; onun sefalet içindeki yalnızlığı ve romanlarının evrensel vizyonu, insanlığın karanlık gecesini aydınlatan bir meşale olarak parlar. Balzac'ın mirası, Meriç'in gözünde, hakikat arayışının zamansız ve evrensel niteliğini temsil eder; bu miras, Batı'nın geç de olsa sahip çıkmasıyla, onun münzevi yıldız kimliğini daha da anlamlı kılar.

Said Nursi: Babil Kulesi'nde Konuşan Adam

Said Nursi, modern çağın iman krizine karşı Risale-i Nur ile mücadele eden bir alimdir. Meriç, onun sesinin çağının gürültüsünde kaybolduğunu, ancak genç nesillerde yeniden parladığını belirtir. Said Nursi'nin çilesi, hakikat yolunun dikenli olduğunu gösterir; ancak Meriç, onun mirasının geleceğe umut taşıdığını savunur.

Said Nursi ise, modern çağın iman krizine karşı tevhit bayrağını yükselten bir düşünce adamıdır. Meriç, onu "Babil Kulesi'nde konuşan adam" olarak tanımlar. Said Nursi, insanların dillerini

unuttuğu, hafızalarını kaybettiği bir çağda, iman ve teslimiyet çağrısı yapmıştır. Ancak, bu çağrısı, kinin ve husumetin çılgınlıkları arasında zor duyulmuştur. Meriç, Said Nursi'nin çilesini, her büyük adamın kaderi olan "akıntıya kürek çekme" metaforuyla açıklar.

Cemil Meriç'in düşünce dünyasında Said Nursi, 20. yüzyılın modern çağında, seküler ve materyalist akımlara karşı iman ve tevhit bayrağını yükselten bir İslam âlimi, mütefekkir ve Risale-i Nur Külliyyatı'nın müellifidir. Meriç, Said Nursi'yi, modern dünyanın manevi krizine karşı hakikatin sesini duyurmaya çalışan, "Babil Kulesi'nde konuşan adam" olarak tanımlar. 1877'de Bitlis'in Hizan ilçesinde doğan Said Nursi, Osmanlı'nın son dönemlerinde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin erken yıllarında yaşamış, hayatı sürgünler, hapisler ve baskılarla dolu bir mücadeleyle geçmiştir. Meriç için Said Nursi, çağının entelijansiyasının gaffetine rağmen, iman ve ahlak temelli bir direniş sergileyen, genç nesillere umut vadeden bir düşünce kahramanıdır. Onun Risale-i Nur eserleri, modern insanın iman bunalımına Kur'an merkezli çözümler sunar ve bu nedenle Meriç, Said Nursi'yi Dante, İbn Haldun ve Balzac gibi münzevi yıldızlarla aynı hakikat denizinde buluşturur.

Meriç'e göre Said Nursi, bir münzevi yıldızdır; çünkü yaşadığı çağda fikirleri ve davası yeterince anlaşılammış, kinin ve husumetin çılgınlıkları arasında yalnız kalmış, ancak hakikat yolunda mücadele etmekten vazgeçmemiştir. Münzevi yıldızlar, Meriç'in tanımıyla, kitlelerin alkışına değil, içlerindeki hakikat ateşine kulak veren, çağlarının anlayışsızlığına rağmen yollarına devam eden düşünce kahramanlarıdır. Said Nursi'nin münzevi yıldız oluşunun nedenleri şunlardır:

Çağında Anlaşılammaması ve Dışlanması: Said Nursi, modern Türkiye'nin sekülerleşme politikaları ve entelijansiyasının Batı hayranlığı döneminde, iman ve tevhit çağrısıyla ortaya çıkmıştır. Meriç, onun sesinin, "kin ve husumetin çılgınlıkları" arasında kaybolduğunu belirtir. Said Nursi, Risale-i Nur'u yazdığı ve dağıttığı için defalarca hapse atılmış, sürgün edilmiş ve ağır baskılara maruz kalmıştır. Meriç, bu dışlanmayı, Said Nursi'nin hakikat arayışının bir bedeli

olarak görür. Çağdaşlarının çoğu, onun Kur'an merkezli mesajını anlamamış ya da reddetmiştir; bu da onu münzevi bir yıldız yapar.

Entelijansiyanın Gaffeti: Meriç, Said Nursi'nin çağındaki entelijansiyayı, "gaffet içinde" ve "cibilliyet ve cebanet"le suçlar. Bu entelijansiya, Batı'nın materyalist ve seküler değerlerine teslim olmuş, kendi medeniyet köklerinden kopmuştur. Said Nursi'nin iman davası, bu gaffet ortamında yalnız bir mücadele olarak kalmıştır. Meriç'in Aydınlar Konuşuyor kitabında belgelediği bu entelektüel yozlaşma, Said Nursi'nin münzevi yıldız kimliğini pekiştirir; çünkü o, popüler kabul görmek yerine, hakikatin peşinden yalnız başına yürümüştür.

Dikenli Yolda Kararlılık: Meriç'in münzevi yıldızlar için kullandığı "yolun dikenli olması" metaforu, Said Nursi için de geçerlidir. Meriç, onun mücadelesini "akıntıya kürek çekmek" olarak tanımlar. Said Nursi, hapis, sürgün ve baskılara rağmen, Risale-i Nur'u yazmaya ve talebelerine hakikati aktarmaya devam etmiştir. Meriç, bu kararlılığı, hakikat uğruna çile çekme iradesi olarak değerlendirir. Said Nursi'nin yalnızlığı, çağının seküler ve materyalist dalgalarına karşı duruşundan kaynaklanır.

Babil Kulesi'nde Konuşan Adam: Meriç, Said Nursi'yi, "insanların dillerini unuttuğu, hafızalarını kaybettiği" bir çağda, hakikati dillendiren bir figür olarak betimler. Modern dünyanın kaosu, Said Nursi'nin mesajını zor duyulur kılmış, bu da onun yalnızlığını derinleştirmiştir.

Ancak, Meriç'e göre, bu yalnızlık, Said Nursi'nin münzevi yıldız kimliğini güçlendirir; çünkü o, çağının gürültüsüne rağmen hakikatin sesini yükseltmekten vazgeçmemiştir.

Meriç'e göre Said Nursi, hakikat arayışında olan bir münzevi yıldızdır; çünkü Risale-i Nur Külliyyatı, modern çağın iman bunalımına karşı Kur'an merkezli, evrensel bir hakikat arayışının ürünüdür. Hakikat arayışı, Meriç'in düşünce dünyasında, insanlığın karanlık gecelerini aydınlatmaya çalışan, zamansız ve evrensel bir yolculuktur. Said Nursi'nin hakikat arayıcısı oluşunun nedenleri şunlardır:

Risale-i Nur'un Hakikat Arayışı: Said Nursi'nin Risale-i Nur eserleri, modern insanın materyalizm, nihilizm ve sekülerizm karşısında yaşadığı manevi

boşluğa yanıt arar. Meriç, bu eserleri, iman ve tevhit hakikatini çağın diline taşıyan bir çaba olarak görür. Said Nursi, Kur'an'ın evrensel mesajını, bilim ve akıl çerçevesinde yorumlayarak, modern dünyanın zihinsel ve manevi krizine çözüm sunar. Meriç için, bu çaba, Said Nursi'yi bir hakikat arayıcısı yapar.

Evrensel ve Zamansız Bir Vizyon: Meriç, Said Nursi'nin hakikat arayışını, sadece İslam dünyasıyla sınırlı olmayan, tüm insanlığa hitap eden bir çaba olarak değerlendirir. Risale-i Nur, insanın Allah, evren ve kendisiyle ilişkisini ele alarak, evrensel sorulara yanıt arar. Meriç'in "Deniz aynı deniz" metaforuyla, Said Nursi, Dante'nin manevi yolculuğu, İbn Haldun'un tarih felsefesi ya da Balzac'ın toplumsal analizleri gibi, aynı hakikat denizinde farklı bir yolla yüzmüştür. Onun iman davası, insanlığın ortak dertlerine –manevi boşluk, ahlaki çöküş– yanıt arar; bu da onu hakikat arayıcısı kılar.

İçsel Hakikat Ateşine Sadakat: Meriç, münzevi yıldızların, kalabalıkların alkışına değil, içlerindeki hakikat ateşine kulak verdiklerini vurgular. Said Nursi, hapis ve sürgün koşullarında bile Risale-i Nur'u yazmış, talebelerine hakikati aktarmış ve iman davasını sürdürmüştür. Meriç, bu sadakati, Said Nursi'nin hakikat arayışının temel motivasyonu olarak görür. Said Nursi, çağının seküler çıkarlarına değil, kalıcı bir gerçeğe yönelerek, hakikat arayıcısı kimliğini pekiştirmiştir.

Çağının Karanlığını Aydınlatma Çabası: Meriç, Said Nursi'yi, insanlığın karanlık gecesini aydınlatan bir meşale olarak tanımlar. Risale-i Nur, modern çağın materyalist ve seküler ideolojilerine karşı, iman ve ahlak merkezli bir direniş sunar. Meriç'e göre, bu aydınlatma çabası, Said Nursi'nin hakikat arayışının bir yansımasıdır. O, çağının zihinsel ve manevi körlüğüne karşı, Kur'an'ın ışığını yükselterek hakikati savunmuştur.

Hakikat Uğruna Çile Çekme: Meriç, hakikat arayışının, münzevi yıldızların ortak kaderi olan çileyle iç içe olduğunu belirtir. Said Nursi'nin sürgünleri, hapisleri ve baskıları, hakikat uğruna ödediği bedellerdir. Meriç, bu çileyi, Said Nursi'nin

hakikat arayışının samimiyetinin bir kanıtı olarak görür. Hakikat, onun için, kolay elde edilen bir zafer değil, mücadeleyle ulaşılan bir ışıktır.

Genç Nesillere Umut Vadetmesi: Meriç, Said Nursi'nin davasının, çağının entelijansiyasının gaffetine rağmen, "genç ve imanlı ellerde taşınan bir meşale" olarak devam ettiğini belirtir. Risale-i Nur'un genç nesiller tarafından benimsenmesi, Said Nursi'nin hakikat arayışının zamansızlığını gösterir. Meriç'in "Çok kararan geceler, pembe şafaklarla biter" sözü, Said Nursi'nin mirasının geleceğe umut taşıdığını vurgular. Bu umut, onun hakikat arayıcısı kimliğini güçlendirir.

Cemil Meriç'e göre Said Nursi, Risale-i Nur ile modern çağın manevi krizine karşı iman ve tevhit hakikatini savunan, sürgün ve hapisle sınanmış bir düşünce kahramanıdır. Münzevi bir yıldızdır; çünkü çağının entelijansiyasının gaffeti ve seküler baskıları karşısında anlaşılammış, yalnız bir mücadele vermiştir. Hakikat arayıcısıdır; çünkü eserleri, insanlığın evrensel manevi sorularına Kur'an merkezli yanıtlar sunan bir çabadır. Meriç, Said Nursi'yi, "Deniz aynı deniz" metaforuyla, Dante, İbn Haldun ve Balzac gibi münzevi yıldızlarla aynı hakikat denizinde buluşturur; onun sürgündeki yalnızlığı ve iman davası, insanlığın karanlık gecesini aydınlatan bir meşale olarak parlar. Said Nursi'nin mirası, Meriç'in gözünde, genç nesillerde devam eden hakikat arayışının zamansız ve evrensel niteliğini temsil eder; bu miras, çağının karanlığına rağmen pembe şafakların müjdecisidir.

Ortak Yön: Hakikat Aşkı

Münzevi yıldızların ortak yönü, hakikat arayışında yalnız kalmalarıdır. Onlar, kitlelerin alkışına değil, içlerindeki hakikat ateşine kulak vermişlerdir. Meriç, bu isimlerin damarlarında dolaşan kanın aynı olduğunu vurgular. Dante'nin şiirleri, İbn Haldun'un tarih felsefesi, Balzac'ın romanları ve Said Nursi'nin risaleleri, farklı biçimlerde de olsa, aynı ideale hizmet eder: insanlığın karanlık gecesini aydınlatmak.

Ayrılan Yön: Çağ ve Coğrafyanın Elbiseleri

Ancak, bu yıldızların ayrılan yönleri de vardır. Meriç, bu farklılıkların, onların içinde yaşadıkları coğrafya, zaman ve terbiyeden kaynaklandığını

belirtir. Dante, Floransa'nın siyasi çalkantıları içinde şekillenirken; İbn Haldun, İslam dünyasının ilmi ve siyasi ortamında yetişmiştir. Balzac, 19. yüzyıl Fransı'nın toplumsal dinamikleriyle mücadele ederken; Said Nursi, modern çağın seküler dalgalarına karşı durmuştur. Bu farklılıklar, onların hakikat arayışlarını farklı yollarla ifade etmelerine neden olmuştur.

Meriç'in "Deniz aynı deniz, ağaç aynı ağaç" ifadesi, bu farklılıkların özde değil, zahirde olduğunu gösterir. Dante, bir İslam ülkesinde doğsaydı, belki İbn Haldun gibi bir tarih filozofu olurdu. İbn Haldun, 19. yüzyıl Fransa'sında yaşasaydı, belki "Mukaddime" yerine "İnsanlığın Komedyası" nı yazardı. Bu yaklaşım, Meriç'in evrenselci bakış açısını yansıtır: hakikat tektir, ancak çağların ihtiyaçlarına göre farklı biçimlerde ortaya çıkar.

Batı ve Doğu'nun Münzevi Yıldızlara Yaklaşımı

Batı'nın Hızlı Kabullemesi

Batı'nın, kendi münzevi yıldızlarına yaklaşımı, Meriç'e göre, Doğudan farklıdır. Dante ve Balzac, yaşadıkları dönemde çile çekmiş, ancak ölümlerinden sonra hak ettikleri saygıya kavuşmuşlardır. Dante, sürgünde ölmüş; Balzac, sefaletle mahkum edilmiştir. Ancak, Batı'da bu isimlerin değeri, zamanla anlaşılmuştur. Meriç, bu durumu, Batı'nın "Cehennem ve Araf"ının daha kısa sürmesiyle açıklar. Batı, kendi değerlerini, geç de olsa, takdir etmeyi başarmıştır.

Doğunun Yabancılaşması: İbn Haldun Örneği

İbn Haldun'un durumu ise farklıdır. Meriç, onun hak ettiği makama, ancak asırlar sonra ve Batı'nın himmetiyle ulaşabildiğini belirtir. Bu, Doğunun kendi değerlerine sahip çıkmadaki eksikliğini gösterir. İbn Haldun'un "Mukaddime"si, İslam dünyasında değil, Batı'da keşfedilmiş ve takdir edilmiştir. Meriç, bu durumu, Doğunun kendi medeniyet hazinelerine yabancılaşmasının bir örneği olarak görür.

Said Nursi'nin Trajik Yalnızlığı

Said Nursi'nin durumu, Meriç için daha karmaşıktır. Batı'da Said Nursi benzeri örnekler, kilisenin baskıcı tutumu nedeniyle sıkça

görölmüştür. Kilise, düşünceye ve farklılığa tahammülsüz davranmış, kendi evlatlarını dahi inkâr etmiştir. Meriç, Hıristiyanlığın, özellikle kilisenin, insafa ve tesamüha kapalı olduğunu belirtir. Ancak, İslamiyet'in bu konuda daha açık bir yaklaşımı olduğunu düşünür. Said Nursi, bu bağlamda, modern çağın seküler baskılarına karşı iman davasını sürdüren bir münzevi yıldızdır.

Said Nursi'nin Türkiye'deki durumu, Meriç'e göre, trajiktir. O, çağının entelijansiyasının gaffetine rağmen, hakikat yolunda mücadele etmiştir. Meriç, onun sesinin, kinin ve husumetin çılgınlıkları arasında kaybolduğunu belirtir. Ancak, umutsuz değildir. "Çok kararan geceler, pembe şafaklarla biter" sözü, Meriç'in, Said Nursi'nin davasının genç ve imanlı ellerde devam edeceğine olan inancını yansıtır.

Teceddütperestlik ve Dil-Kültür Yabancılaşması

Teceddütperestlik: Medeniyetin İleti

Meriç, Tanzimat'tan beri Türk düşünce dünyasını tehdit eden "teceddütperestlik" kavramını, yenilik adına körü körüne Batı'yı taklit etme ve kendi medeniyet değerlerinden uzaklaşma tutkusu olarak tanımlar. Arapça ve Farsça kelimelerin atılıp yerine Batı dillerinden kelimeler alınması, bu illetin en somut göstergesidir. Meriç, bu süreci, medeniyetin özüne zarar veren bir yabancılaşma olarak görür.

Meriç'in dil ve kültür üzerine düşünceleri, münzevi yıldızların mücadelesini daha geniş bir bağlamda anlamamızı sağlar. Tanzimat'tan beri Türk düşünce dünyasını tehdit eden "teceddütperestlik," yani yenilik sevdası, Meriç'e göre, medeniyetimizin en büyük sorunudur. Arapça ve Farsça kelimelerin atılıp yerine Batı dillerinden kelimeler alınması, bu yenilik sevdasının bir sonucudur. Meriç, bu durumu, kendi diline ve kültürüne yabancılaşma olarak görür.

Tanzimat aydınları, Batı'ya hayranlık duyarken, başlangıçta ana dillerine sadık kalmışlardır. Ancak, zamanla, Batı'nın sadece kavramları değil, kelimeleri de Türkçeyi istila etmeye başlamıştır. Meriç, bu durumu, "setlerin yıkılması" olarak tanımlar. Osmanlı, İslam'la tanıştığında, Arapça ve Farsça kelimeleri, kendi medeniyetinin dili olarak

benimsemişti. Bu, bir yabancılaşma değil, kendi ruhunun temayüllerine göre bir zenginleşme idi.

Dil: Hakikatin Taşıyıcısı

Meriç, Türkçenin, Arapça ve Farsça kelimelerle dolmasını, bir sevgi ve ihtiyaçtan kaynaklanan doğal bir süreç olarak görür. Osmanlı, bu kelimeleri, kendi inanç dünyasının bir parçası olarak kucaklamıştı. Ancak, Tanzimat'la birlikte, bu doğal süreç yerini yapay bir Batı taklitçiliğine bırakmıştır. Meriç, bu taklitçiliğin, Türk düşünce dünyasını fakirleştirdiğini düşünür.

Meriç'e göre dil, bir milletin tarihini, inancını ve medeniyetini yansıtan bir hazinedir. Fuzuli, Galip Dede ve Katip Çelebi gibi isimler, bu hazinenin mimarlarıdır. Teceddütperestliğin yol açtığı dildeki yozlaşma, hakikatin topluma ulaşmasını zorlaştırır. Örneğin, Said Nursi'nin Risale-i Nur'daki manevi dil, teceddütperest entelijansiya tarafından anlaşılammış, ancak genç nesillerde hayat bulmuştur.

Dil, Meriç'e göre, ecdattan miras kalan bir hazinedir. Fuzuli, Galip Dede, Katip Çelebi gibi isimler, bu hazinenin mimarlarıdır. Onların dilini anlamak, onlara layık birer evlat olduğumuzu göstermenin bir yoludur. Meriç, dildeki yabancılaşmanın, münzevi yıldızların hakikat mücadelesini daha da zorlaştırdığını belirtir. Çünkü dil, düşüncenin taşıyıcısıdır ve dildeki yozlaşma, düşüncenin de yozlaşmasına yol açar.

Meriç, bazı muhafazakârların uydurma kelimeleri kullanmasını, bir şuursuzluk olarak görür. Türk entelijansiyaasının, dostlardan daha çılgın olduğunu belirtir. Frenkçe kelimeler, beynimize ve zevkimize saplanan "zehirli bıçaklar"dır. Bu kelimeleri kullananların, çoğu zaman yabancı dil bilmediğini vurgular. Meriç, bu durumu, kendinden utanma ve bir başkası olma arzusuna bağlar.

Dil, Meriç'e göre, halkın seviyesine indirilmemelidir. Hiçbir ülkenin halkı, kendi dilinin şaheserlerini kolayca anlayamaz. Shakespeare'i İngiliz halkı değil, ancak edebiyat hocaları tam anlamıyla kavrayabilir. Meriç, halkın edebiyata ve yüksek düşüncelere yabancı olduğunu, ancak bunun bir kusur olmadığını belirtir. Halk, çaba sarf ederek, kendi dilindeki büyük eserleri

anlayacak seviyeye gelebilir.

Terbiyenin hedefi, Meriç'e göre, halkı aydınlatmak ve ârifleştirmektir. Düşünce adamlarını cehalete mahkum etmek, onlara "Düşünmeyeceksiniz, duymayacaksınız" demek, demokrasi değildir. Dil, insanların bilgisi ölçüsünde genişler. Herkes, dildeki tüm kelimeleri bilmek zorunda değildir, ancak isteyen, çalışarak öğrenebilir. Meriç, yabancı bir dili öğrenmek için harcanan emeğin, kendi dilini öğrenmek için de harcanması gerektiğini savunur.

Kültürel Yabancılaşma ve Münzevi Yıldızlar

Meriç, teceddütperestliğin karanlığına rağmen umutludur. Said Nursi'nin davasının genç nesillerde devam etmesi, dil ve kültürdeki yozlaşmaya karşı bir direniştir. Meriç'in dil ve kültür üzerine düşünceleri, münzevi yıldızların mücadelesini evrensel bir bağlama yerleştirir: hakikatin, kültürel erozyona rağmen korunması.

Teceddütperestlik, kültürde de bir kopuşa yol açmıştır. Meriç, Osmanlı'nın İslam medeniyetiyle şekillenen kültürünün, Tanzimat'la Batı'nın seküler değerlerine teslim olduğunu belirtir. Bu kopuş, münzevi yıldızların hakikat arayışını zorlaştırır; çünkü onlar, toplumlarının ruhuna hitap eden ortak zemini kaybetmiştir. Said Nursi'nin iman davası, bu kültürel yabancılaşma nedeniyle anlaşılammıştır.

Umut ve Gelecek

Münzevi yıldızlar, Meriç'in gözünde, sadece geçmişin değil, geleceğin de kahramanlarıdır. Onlar, her çağda, hakikat arayışında yalnız kalmayı göze alanlardır. Dante, İbn Haldun, Balzac ve Said Nursi, farklı yollarla aynı denize ulaşmışlardır. Meriç, onların mücadelesini, insanlığın karanlık gecelerini aydınlatma çabası olarak görür. Bu mücadele, genç nesillerin elinde devam edecektir.

Sonuç

Cemil Meriç'in "Münzevi Yıldızlar" kavramı, hakikat arayışında yalnız kalmış düşünce kahramanlarını bir araya getirir. Dante, İbn Haldun, Balzac ve Said Nursi, farklı çağlarda ve coğrafyalarda, aynı idealde yaşamışlardır. Meriç, onların damarlarında dolaşan hakikat aşkını, "Deniz aynı deniz" metaforuyla ifade eder.

Batı, kendi yıldızlarına geç de olsa sahip çıkarken; Doğu, İbn Haldun gibi hazinelerine yabancı kalmıştır. Said Nursi'nin trajik yalnızlığı, modern çağın bir yansımasıdır; ancak Meriç, onun meşalesinin genç nesillerde parlayacağına inanır.

Teceddütperestliğin yol açtığı dil ve kültür yozlaşması, münzevi yıldızların mücadelesini zorlaştırır da, hakikat arayışı evrensel bir mirastır. Meriç'in "Çok karanan geceler, pembe şafaklarla biter" sözü, bu yıldızların ışığının sönmeyeceğini müjdelere.

Cemil Meriç'in "Münzevi Yıldızlar" kavramı, hakikat arayışında yalnız kalmış düşünce kahramanlarını bir araya getirir. Dante, İbn Haldun, Balzac ve Said Nursi, farklı çağlarda, farklı coğrafyalarda, ama aynı idealle yaşamışlardır. Onlar, çağlarının anlayışsızlığına rağmen, hakikat yolunda yürümekten vazgeçmemişlerdir. Meriç, bu isimleri, insanlığın karanlık gecesini aydınlatan yıldızlar olarak tanımlar. Onların ortak noktası, damarlarında dolaşan hakikat aşkıdır; ayrılan yönleri ise, yaşadıkları çağın ve coğrafyanın onlara giydirdiği farklı elbiselerdir.

Meriç'in bu yıldızları bir araya getirmesi, evrensel bir hakikat arayışının varlığını gösterir. Dante'nin sürgünü, İbn Haldun'un zindanı, Balzac'ın sefaleti ve Said Nursi'nin çilesi, hakikat yolunun dikenli olduğunu kanıtlar. Ancak, bu dikenli yol, onların ışığını söndürememiştir. Meriç, Batı'nın kendi değerlerine, geç de olsa, sahip çıktığını; Doğunun ise, İbn Haldun gibi hazinelerine yabancı kaldığını belirtir. Bu, Doğunun medeniyet krizinin bir yansımasıdır.

Said Nursi'nin durumu, Meriç için, modern çağın trajedisidir. O, insanların dillerini unuttuğu, hafızalarını kaybettiği bir dönemde, iman ve tevhit çağrısı yapmıştır. Ancak, bu çağrı, çağının gürlüğü arasında kaybolmuştur. Meriç, buna rağmen umutludur. Said Nursi'nin meşalesi, genç ve imanlı ellerde parlamaya devam edecektir. Bu umut, münzevi yıldızların mirasının ölmediğini gösterir.

Meriç'in dil ve kültür üzerine düşünceleri, münzevi yıldızların mücadelesini daha geniş bir bağlamda anlamamızı sağlar. Tanzimat'tan beri süregelen teceddütperestlik, Türk düşünce

dünyasını yabancılaşmaya sürüklemiştir. Arapça ve Farsça kelimelerin atılması, Batı dillerinden kelimelerin alınması, bu yabancılaşmanın bir sonucudur. Meriç, dilin, medeniyetin taşıyıcısı olduğunu ve dildeki yozlaşmanın, düşüncenin de yozlaşmasına yol açtığını vurgular.

Dil, Meriç'e göre, ecdattan miras kalan bir hazinedir. Fuzuli, Galip Dede, Katip Çelebi gibi isimler, bu hazinenin mimarlarıdır. Onların dilini anlamak, onlara layık birer evlat olduğumuzu göstermenin bir yoludur. Meriç, dildeki yabancılaşmanın, münzevi yıldızların hakikat mücadelesini zorlaştırdığını belirtir. Çünkü dil, düşüncenin taşıyıcısıdır ve dildeki yozlaşma, düşüncenin de yozlaşmasına yol açar.

Münzevi yıldızlar, her çağda, karanlığı aydınlatmak için mücadele edenlerdir. Onlar, yalnızlıklarına rağmen, insanlığa yol göstermeye devam eder. Meriç'in "Çok karanan geceler, pembe şafaklarla biter" sözü, bu yıldızların ışığının sönmeyeceğini müjdelere. Genç nesiller, bu meşaleyi taşımaya devam edecektir. Cemil Meriç'in "Münzevi Yıldızlar"ı, hakikat arayışının evrensel bir sembolüdür.

Dante, İbn Haldun, Balzac ve Said Nursi, farklı yollarla aynı denize ulaşmışlardır. Onların mücadelesi, insanlığın karanlık gecesini aydınlatma çabasıdır. Meriç, bu yıldızların ışığının, gelecek nesillerde daha da parlayacağına inanır. Bu inanç, hakikat arayışının hiçbir zaman bitmeyeceğinin bir kanıtıdır.

Kaynaklar

Meriç, Cemil. Bu Ülke. İstanbul: İletişim Yayınları, 1974.

Meriç, Cemil. Mağaradakiler. İstanbul: İletişim Yayınları, 1978.

Meriç, Cemil. Jurnal I-II. İstanbul: İletişim Yayınları, 1992-1993.

Meriç, Cemil. Kırk Ambar. İstanbul: İletişim Yayınları, 1980.

Alighieri, Dante. İlahi Komedyası. Çev. Rekin Teksoy. İstanbul: Oğlak Yayınları, 2002. (Türkçe çeviri, Dante'nin hakikat arayışını şiirsel bir yolculukla ele aldığı bu eserin yaygın bir edisyonudur.)

İbn Haldun. Mukaddime. Çev. Zakir Kadiri Ugan. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1996.

Balzac, Honoré de. İnsanlık Komedyası Seçmeler. Çev. Bertan Onaran, Şerif Hulusi, vb. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999-2020

Nursi, Bediüzzaman Said. Risale-i Nur Külliyyatı. (1926-1950). İstanbul: Sözler Yayınevi, 1996.

Giriş

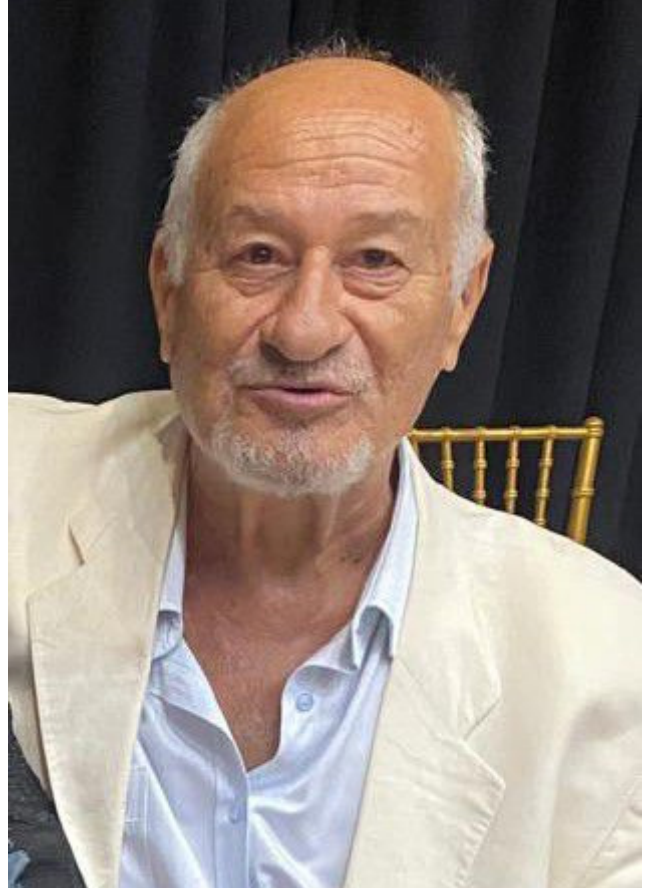
Hadi gelin, Antakya'nın sokaklarında bir gezintiye çıkalım; elimizde bir bardak çay, kulağımızda bir şarkı, dilimizde bir şiir. Edebiyat ve müzik, bu kadim şehirde insanın ruhunu okşayan iki eski dost. Tarih boyunca birbirine sarılmış, birbirini büyütmüş bu iki sanat, Antakya'da adeta ikiz kardeş gibi. Edebiyat, kelimelerle hikâyeler anlatır; müzik, o hikâyeleri melodilerle kulağımıza bir ahenk unsuru yükleyerek sunar. Antakya'nın her köşesinde bu dostluğu hissedersiniz. Düğünlerde, kahvehanelerde, festivallerde bu iki sanat kol kola gezer. Bugün, bu ikiz kardeşlerin Antakya'daki macerasını konuşacağız.

Edebiyat, Antakya'da sanki bir büyü gibi, kelimelerle ruhumuza dokunur. Şiirler, hikâyeler, denemeler; hepsi birer sanat eseri. Bu şehir, medeniyetlerin buluştuğu bir yer; her kültürün sesi edebiyatta yankılanır. Antakya'da bir şairin dizeleri, bir mahallede okunur, öbür mahallede şarkı olur. Antakya'da edebiyat, sadece kitap sayfalarında değil, insanların yürüğünde yaşar. Her dize, bir melodinin kapısını aralar. Sevdalar, hüznler, umutlar kelimelerle can bulur. Burada edebiyat, müziğin en yakın yoldaşdır. Antakya'da kapı gıcirtısı dediğimiz ses bile bir melodiye, bir oyun havasına dönüşür. Gelin, Antakya'nın bu büyüdü dünyanın kapısını aralayalım.

Müzik, Antakya'da kalbin attığı yerdir; notalarla konuşur, duygularla dans eder. Bu şehirde müzik, evrensel bir dil; herkesi bir araya getirir. Sokaklarda klarnet sesi, düğünlerde davul zurna, festivallerde korolar; hepsi Antakya'nın ruhunu taşır. Müzik, burada edebiyatın dizelerinden doğar, şiirleri kanatlandırır. Bir türkü, bir hikâyeyi anlatır; bir nota, bir gözyaşını saklar. Antakya'da müzik, sevinçleri, hüznleri birleştirir. Edebiyatın ikiz kardeşi olarak, bu şehirde her zaman başrolde. Haydi, bu melodilerin peşine düşelim.

Antakya'da Ömrümüzün Son Demi

Antakya, edebiyat ve müziğin el ele dans ettiği bir rüya bahçesi gibi. Bu kadim şehir, sanatın her türlü süne kucak açar, medeniyetlerin buluştuğu bir kavşaktır. Edebiyat, burada şiirlerle ve hikâyelerle can bulur; müzik, bu hikâyeleri notalara döker. Sokaklarında bir türkü yükselir, o türkünün ardında bir şairin dizeleri saklıdır. Düğünlerde çalan melodiler, bir şiirin yankısı gibidir. Festivallerde okunan dizeler, sazın tellerinde hayat bulur. Antakya'da her şarkı, bir hikâyenin parçası;

her dize, bir melodinin ilhamı. Bu şehir, edebiyat ve müziğin nasıl bir uyumla kucaklaştığını fısıldar. Gel, bu rüya bahçesinde bir şarkıya kulak verelim.

Ömrümüzün son demi, son baharıdır artık

Maziye bir bakıver, neler neler bıraktık

Küserek ayrılırsak, olur inan ki yazık

Maziye bir bakıver, neler neler bıraktık

Hüzzam makamı, Türk Sanat Müziği'nde hüznü ve duygusal bir tona sahiptir; genellikle si bemol, la, sol dizisiyle başlayan bu eser, Antakya'da söz ve müziği ikiz kardeşliğinde çok farklı prozodi kazanır. Usûl olarak Düyek yani 8/8'lik ritmik bir ölçü; iki güçlü, iki zayıf vuruş içeren bu eser; Antakya'nın meşhur rüzgârının serinliğini ruhumuzda yaratırken, mazinin güzel sayfalarını bir hikâye gibi önümüze serer.

Her güzelliği ile Antakya, edebiyat ve müziğin buluştuğu bir masal diyarı gibidir. Farklı medeniyetlerin kucaklaştığı bu şehir, sanatın her rengine ev sahipliği yapar. Edebiyat, burada şiirlerle, hikâyelerle hayat bulur; müzik, bu hikâyeleri melodilere taşır. Düğünlerde

çalan şarkılar, bir şairin dizelerinden fırlamış gibidir. Festivallerde okunan şiirler, bir sazın tellerinde canlanır. Antakya'da her şarkı, bir şiirin yansıması; her dize, bir melodinin ilhamı. Bu şehir, bu iki sanatın nasıl dans ettiğini bize fısıldar. Gel, bu masalı birlikte dinleyelim.

Antakya'da sanat, bir yaşam melodisidir ve edebiyat ve müzik de bu sanatın melodik notaları gibidir. Antakya'da sanat, sadece bir uğraş değil, kalbin attığı bir ritimdir.

Edebiyat, kelimelerle hikâyeler dokur, insanları birleştirir. Müzik, bu hikâyeleri ezgilere çevirip yüreklerle taşır. Düğünlerde klarnetin sesi, bir şairin dizesiyle dans eder. Festivallerde okunan şiirler, udun tellerinde canlanır. Antakya'da insanlar, bu sanatlarla sevdalarını, özlemlerini paylaşır. Edebiyat ve müzik, bu şehirde bir sevgi bağıdır. Hadi, bu melodiye kulak verip Antakya'nın ruhuna dokunalım.

Antakya'da sanat bir yaşam tarzı olarak "edebiyat ve müzik" ile bize bu hayatın bir nefesi olarak hizmet eder. Bu şehirde insanlar, şarkılarıyla duygularını paylaşır, şiirlerle düşüncelerini anlatır. Edebiyat ve müzik, sadece sanat değil, birleştirici bir güç.

Düğünlerdeki orkestralar, bir şairin dizelerini çalar. Festivallerdeki korolar, bir hikâyeyi söyler. Antakya'da bu iki sanat, hep yan yana. İnsanlar, bu sanatlarla bir araya gelir, ortak bir dil kurar. Bu bağ, Antakya'nın kalbinde atar. Hadi, bu kalbin ritmini yakalayalım.

Edebiyat ve müzik, Antakya'da duyguların en saf hali. Bu şehirde, farklı kültürlerin izleri bu sanatlarla zenginleşir. Şiirler, şarkılara dönüşerek nesiller boyu yaşar. Bir şarkı, bir şiirin ruhunu binlere ulaştırır. Antakya'da edebiyat, kelimelerle duyguları örter; müzik, bu duyguları evrensel bir dile çevirir.

Düğünlerde, kahvelerde, sokaklarda bu birleşimi hissedersiniz. İnsanlar, bu sanatlarla birleşir, ortak anılar biriktirir. Antakya'da bu iki sanat, ruhun aynasıdır. Gel, bu aynaya birlikte bakalım. Antakya'da edebiyat, gönlümüzün yerli ve milli sesi; müzik ise hepimizi kucaklayan ortak bir değerdir.

Edebiyat, bu şehirde şiirler, güfteler ve hikâyelerle bizim özümüzü anlatır, ama müzik, her kültürden insanı bir araya getirir. Edebiyat, her mahallenin kendi hikâyesini yazarken, müzik o hikâyeleri evrensel bir dile çevirir. Bu şehirde bir şarkı çalsa, herkesin yüreği titrer. Edebiyat ve müzik, Antakya'da birleşip bir sevdâ bağı olur.

Antakya'nın hazinesi, edebiyat ve müziğin kucaklaşmasında saklıdır. Bu şehirde her şarkının bir hikâyesi, her şiirin bir melodisi var. Edebiyat, düşünceleri keli-

melerle şekillendirir; müzik, bu düşünceleri duygularla süsler. Antakya'nın tarihî sokakları, bu iki sanatın izleriyle doludur. Medeniyetler Korosu gibi projeler, bu bağı daha da güçlendirir. Farklı kültürler, şiir ve müzikle birleşir. Bu birleşim, Antakya'yı eşsiz kılan bir sihir gibidir. Haydi, bu sihrin peşinden gidelim.

Antakya'da edebiyat ve müzik, sanki iki eski dost gibi iç içe. Şiirler, şarkılara ilham olur; şarkılar, edebiyatın ruhunu taşır. Bu şehirde bir sazın teli titrese, arkasında bir şairin dizeleri saklıdır. Her şarkı, bir hikâyeye fısıldar; her dize, bir melodiye can verir. Antakya'da müzik, edebiyatın sesi olur.

Bu şehrin her köşesinde hissedilir. Düğünler, Antakya'da edebiyat ve müziğin bulunduğu bir sahne. Orkestralar, sadece çalmaz, aynı zamanda şiirleri yaşatır. Eskiden, Antakya düğünlerinde orkestraların disiplinli duruşu dillere destandı. Giyimleri, tavırları, sanata saygıyı haykırırdı.

Bu orkestralar, bir şairin dizelerinden doğan şarkılarıyla coştururdu. Edebiyat, bu melodilerle kalabalıklara ulaşırdı. Antakya'da müzik, edebiyatın yoldaşındır. Bu uyum, şehirde bir gelenek oldu. Hadi, bu coşkulu sahneleri hayal edelim.

Peygamber Sevgisiyle Yazılan Bir ilahi

Edebiyat, Antakya'da müziğin en büyük ilham kaynağıdır. Birçok şarkı, şairlerin dizelerinden doğar. Peygamber Efendimize için yazılan aşağıdaki mısralar, bir şarkıya dönüşüp manevi bir hazine olur. Bu şarkılar, dinleyenlerin yüreğine dokunur, hem duygusal hem manevi bir iz bırakır. Gelin, bu derinliğin tadına varalım.

Ey nur-u âlem, gönlümüzün sultanı,

Antakya'da yankılanır sevgin, her bir ânı.

Sözlerimiz şiir, nağmelerimiz ilahi,

Senin aşkınla birleşir bu şehrin kalbi.

Medine'den esen rüzgâr, ruhumuza dokunur,

Dizeler şarkı olur, Antakya'da okunur.

Ey Resul, senin yolunda birleşir eller,

Bu manevi hazine, Antakya'da ebediyen seller.

Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Artık Bu Solan Bahçede" Şiiri Vealaaddin Yavaşça'nın Bestesi

Müzik, Antakya'da edebiyatın duygularını kalplere taşır. Bir şarkı, bir şiirin ruhunu binlere ulaştırır. Festivallerde bu bağı iliklerine kadar hissedersin. Yerel sanatçılar, şairlerin dizelerini melodilere döker. Mesela, Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Artık Bu Solan Bahçede" şiiri, Alaaddin Yavaşça'nın bestesiyle Antakya'da yankılanır. Bu şarkı, sevgiyle, kayıpla doludur. Edebiyat ve müzik, böylece unutulmaz eserler yaratır. Antakya'da bu birle-

şim, duyguların dili olur. Hadi, bu melodilerin büyü-
süne kapılalım.

*Artık bu solan bahçede bülbüllere yer yok,
Bir yer ki seven, sevilenlerden eser yok.
Bezminde kadeh kırdığımız sevgililer yok,
Bir yer ki seven, sevilenlerden eser yok.*

*Soldukça günün matemi altında çiçekler,
Bir gölge tanırdım ki uzaktan beni bekler.
Kalbimde mele, yolda vefasız kelebekler,
Bir gölge tanırdım ki uzaktan beni bekler.*

“Artık bu solan bahçede bülbüllere yer yok” edebi
sözleri ve “Re - Mi bemol - Fa diyez - Sol - Fa diyez - Mi
bemol - Re (yavaş, hüznü)” notalarıyla birleşirken...
“Bir yer ki seven, sevilenlerden eser yok” mısraı da “Sol
- La - Si bemol - La - Sol - Fa diyez - Mi bemol (yükse-
len, vurgulu)” notalarıyla melodiyeye dönüşen bu sözler,
Antakya sokaklarında Çamlıbel’in hissettiği ruh halini
daha bir derinden hissedilir ve yaşanır.

Şarkının hikâyesini sizlerle paylaşmadan geçemeye-
ceğim: Şarkının güftesi, Faruk Nafiz Çamlıbel’in eşini
(Azize Hanım’ı) kanserden kaybetmesinin ardından
yazdığı duygusal bir şiirdir. Çamlıbel, bu kaybın acısını
1960 ihtilali sonrası Yassıada’da tutukluken de yoğun
bir şekilde hissetmiş ve bu ruh haliyle şiiri kaleme aldığı
söylenir.

Alaaddin Yavaşça, Çamlıbel’in yakın arkadaşı ve
doktoru olarak, bu acıyı paylaşmış ve şiiri Hicaz ma-
kamında bestelemiştir. Yavaşça’nın anlattığına göre,
Çamlıbel, eşinin kanser teşhisini öğrendiğinde büyük
bir yıkım yaşamış ve bu şiiri yazarak Yavaşça’ya beste-
mesi için vermiştir.

Antakya’daki Yankılanma: Antakya, farklı kültürle-
rin bulunduğu bir şehir olarak, Türk Sanat Müziği’nin
hüznü ve manevi eserlerine kucak açar. “Artık Bu So-
lan Bahçede” şarkısı, Antakya’daki düğünlerde, kültürel
etkinliklerde ve Medeniyetler Korosu gibi topluluklar-
da seslendirilen bir eser olarak, sevgi ve kayıp duygula-
rını evrensel bir dille ifade eder.

Bu şarkı Antakya’da “duyguların dili” olarak yankı-
lanır, çünkü hem edebiyatın derinliği hem de müziğin
melodik gücü, şehrin çok kültürlü ruhuyla uyum sağ-
lar. Antakya’nın festivallerinde veya yerel konserlerinde,
bu şarkının hüznü Hicaz makamı, dinleyicilerde de-
rin bir nostalji ve duygusal bağ uyandırır.

Medeniyetler Korosu

Antakya’nın kültürel etkinlikleri, edebiyat ve mü-
ziğin kucaklaşmasını gözler önüne serer. Medeniyetler
Korusu, bu birleşimin en güzel örneği. Yahudi, Hris-

tiyan, Alevi, Sünni sanatçılar, bu koroda birleşir. Şiir-
ler, şarkılara dönüşür; bu şarkılar, birliği güçlendirir.
Antakya’da bu etkinlikler, kültürel çeşitliliği kutlar.
Antakya’da Edebiyat ve müzik, farklı kültürleri birleş-
tiren bir köprüdür. Bu bağ, Antakya’nın ruhunu besler.
Gel, bu koronun armonisine kulak verelim.

Zahrat al-Madaen
Ya Quds, ya madinat as-salat
Usalli ‘aynayk ‘ayni
Was-sakhr fik yughanni
Ya zahrat al-madaen
Ya Quds, ya Quds, ya Quds

Şehirlerin Çiçeği

Ey Kudüs, ey duaların şehri
Gözlerinle gözlerim dua eder
Kayalar seninle şarkı söyler
Ey şehirlerin çiçeği
Ey Kudüs, ey Kudüs, ey Kudüs

Antakya, Yahudi, Hristiyan ve Müslüman kültür-
lerin birleştiği bir şehir olarak, “Zahrat Al Madaen”
gibi manevi ve birleştirici şarkılara kucak açar. Maka-
lede bahsedilen Medeniyetler Korosu, bu tür eserleri
farklı dillerde ve kültürlerde seslendirerek Antakya’nın
çok kültürlü ruhunu yansıtır. Şarkının Kudüs’e ithafı,
Antakya’nın barış ve kardeşlik mesajına uygun bir ma-
nevi derinlik taşır. arkının sözleri, Said Akl’in poetik
üslubuyla edebiyatın gücünü gösterir.

Fairuz’un melodileri ise bu sözleri evrensel bir dile
çevirir, tıpkı makalede anlatılan Antakya’daki edebiyat-
müzik birleşimi gibi. Antakya’da, bu şarkı gibi Arapça
eserler, özellikle kültürel festivallerde veya dini etkinlik-
lerde seslendirilebilir. Şarkının hüznü ve umut dolu
tonu, Antakya’nın duygusal ve nostaljik atmosferiyle
uyum sağlar.

Şarkı, Arap müziğinde Rast veya Bayati makamına
yakın bir tonda icra edilir. Rast makamı, manevi ve
çoşkulu bir atmosfer yaratırken, Bayati hüznü ve
duygusal bir tona sahiptir. Şarkının girişi, genellikle
“do” veya “re” perdesinden başlayarak Antakya’da farklı
bir atmosferde sakin bir tonla başlar ve yumuşak bir
yükselişe devam eder. Fairuz’un yorumu gibi, melodi
genellikle “keman” ve “ud” eşliğinde, yavaş ve duygusal
bir tempoyla ilerler.

Edebiyat ve müzik, Antakya’da dayanışmanın sem-
bolü. Eskiden Verem Savaş Derneği’nde düzenlenen
konserler, bu birleşimi gösterirdi. Şairlerin dizeleri, ko-
rolarda şarkı olur, insanları bir araya getirirdi.

Antakya'da müzik, edebiyatın duygularını topluma taşır. Her şarkı, bir hikâye anlatır; her dize, bir anıyı canlandırır. Bu bağ, şehrin sosyal dokusunu güçlendirir. Edebiyat ve müzik, Antakya'da birleştirici bir güç. Hadi, bu dayanışmanın sıcaklığını hissedelim.

Antakya'da edebiyat ve müzik, nesiller boyu el ele. Şairlerin dizeleri, şarkılarla gençlere ulaşır. Mesela, Ümit Yaşar Oğuzcan'ın "Biraz Kül Biraz Duman" şiiri, bestelenip Antakya'da dillere pelesenk olur. Bu şarkılar, düğünlerde, festivallerde söylenir. Edebiyat, müziğin ruhunu derinleştirir; müzik, edebiyatın erişimini genişletir. Bu birleşim, Antakya'nın kültürel mirasıdır. Nesiller, bu eserlerle büyür. Bu gelenek, şehrin kimliğini şekillendirir. Gel, bu mirasın izini sürelim.

*Biraz kül, biraz duman, o benim işte,
Kerem misali yanan, o benim işte.
İnanma gözlerine, ben ben değilim,
Beni sevdiğin zaman, o benim işte.*

*Sevda vadisinde, aşk ovasında,
Gökte yıldız, yerde toz, bulutlar aşka.
Gözlerim derya olur, çağlar içimde,
Beni sevdiğin zaman, o benim işte.*

"Biraz Kül Biraz Duman" gibi hüznü ve aşk dolu bir şarkı, Antakya'nın duygusal ve nostaljik atmosferine mükemmel uyum sağlar. Şarkının Nihâvend makamı, hem neşeli hem de hüznü tonlarıyla, Antakya'nın düğünlerinde, festivallerinde ve kültürel etkinliklerinde yankılanır ve Antakya'nın tarihî taş sokaklarında, Asi Nehri kıyısındaki, parkta bir açık hava sahnesi veya Habib-i Neccar Dağı piknik alanındaki bir akşam konserinde yaratılan atmosfer izlenmeye değerdir, her zaman... Hele, Medeniyetler Korosu'nun düzenlediği bir etkinlikte, farklı kültürlerden sanatçıların bir araya geldiği bir sahnede değişik dillerle bu sözleri terennüm etmek daha nostaljik bir atmosferde bizi sevda vadisinde ve aşk ovasında misafir eder.

Antakya'da sanat, disiplinle güzelleşir; sahne duruşu, giyimle daha farklı bir resim sunar bize... Antakya'da sanatçılar, hem şair hem müzisyen gibi. Şiirler, melodilere dönüşürken titiz bir süreçten geçer. Bu disiplin, kültürel etkinliklerde parlar. Edebiyat ve müzik, bu disiplinle daha anlamlı olur. Antakya'da sanat, bir yaşam biçimidir. Bu birleşim, şehrin ruhunu yansıtır. Hadi, bu disiplinin büyümesine tanık olalım. Edebiyat ve müzik, Antakya'da sevginin dili. Şarkılar, şairlerin sevgi dolu dizelerinden doğar. Mesela, "Sevmekten Kim Usanır" Antakya'da yürekten söylenir. Bu şarkılar, dinleyenlerde derin duygular uyandırır. Edebiyat, sevgiyi kelimelerle

anlatır; müzik, bu sevgiyi evrenselleştirir. Antakya'da bu birleşim, insanları kucaklar. Sevgi, bu sanatlarla ifade bulur. Bu bağ, Antakya'nın ruhunu zenginleştirir. Gel, bu sevginin sıcaklığına dokunalım.

*Sevmekten kim usanır, tadına doyum olmaz
Hangi gönül uslanır, sevenle oyun olmaz
Kaç kere yemin ettim, kaç gönüle de girdim
Sensiz yapamıyorum ah, bak yine geri döndüm*

*İstersen yüzümü güldür, istersen ağlat beni
Bir gecenin koynundan, bin geceye at beni
Kaç kere yemin ettim, kaç gönüle de girdim
Sensiz yapamıyorum ah, bak yine geri döndüm*

Hicazkâr, Hicaz makamının türevi olup, hüznü ama coşkulu bir tonla kulaklarımıza bir ahnk dansı sunar bu şarkıyla... Genellikle "re" perdesinde ya da "si bemol, la, sol diyez" gibi perdelerle duygusal bir atmosfer yaratılır. Aşk ve özlem temalarıyla yeniden şiirler söyletir, hikâyeler ve yeni efsaneler yaratı bizde... Antakya'nın tarihî dokusu şarkının sözlerini yeniden yaşatır. Şarkının sözleri edebiyat ve müziğe yeni ilhamlara kaynak yaratır.

Medeniyetlerin kesiştiği bu şehir, bu sanatları zenginleştirir. Şiirler, farklı kültürlerin izlerini taşır; şarkılar, bu şiirlerden doğar. Antakya'da her şarkı, bir tarih saklar. Edebiyat, bu tarihi kelimelerle anlatır; müzik, melodilere döker. Bu birleşim, Antakya'nın kimliğini güçlendirir. Şehir, bu sanatlarla dünyaya açılır. Hadi, bu tarihin melodisini dinleyelim.

Edebiyat ve müzik, Antakya'da bir okul gibidir. Şairlerin dizeleri, şarkılarla gençlere öğretir. Medeniyetler Korosu, farklı kültürlerden gençleri birleştirir. Şiirler, şarkılarla hayat bulur; gençler, bu şarkılarla mirası öğrenir. Edebiyat, düşünceyi öğretir; müzik, duyguyu hissettirir. Antakya'da bu birleşim, eğitimi güzelleştirir. Gençler, bu sanatlarla büyür. Gel, bu okulun sıralarına oturalım.

Antakya'da edebiyat ve müzik, bir anı defteridir. Şarkılar, geçmişin hikâyelerini taşır; şiirler, bu hikâyeleri yazar. Mesela, "Ömrümüzün Son Demi" Antakya'da nostalji kokar. Bu şarkılar, dinleyenlerde anılar canlandırır. Edebiyat, bu anıları kelimelere döker; müzik, onları yaşatır. Antakya'da her şarkı, bir hikâyenin parçası. Bu birleşim, şehrin hafızasını korur. Hadi, bu defterin sayfalarını çevirelim.

Edebiyat ve müzik, Antakya'da kimliğin aynasıdır. Şehir, bu sanatlarla kendini anlatır. Şiirler, Antakya'nın tarihini söyler; şarkılar, bu tarihi dünyaya taşır. Mesela, "Bir Şarkı Söylerim" Antakya'nın manevi ruhunu yan-

sıtır. Edebiyat, bu ruhu kelimelerle ifade eder; müzik, melodilere döker. Antakya, bu birleşimle tanınır. Şehir, bu sanatlarla parlar.

Gel, bu aynada Antakya'yı görelim. Antakya'da edebiyat ve müzik, bir dayanışma ateşidir. Festivaller, korolar, düğünler, bu birleşimi kutlar. İnsanlar, şiir ve şarkılarla birleşir. Antakya'da bu etkinlikler, birliği güçlendirir. Edebiyat, düşünceleri birleştirir; müzik, bu düşünceleri duygularla süsler. Bu birleşim, toplumsal dayanışmayı artırır. Şehir, bu sanatlarla kucaklaşır. Hadi, bu ateşin sıcaklığını paylaşalım.

Edebiyat ve müzik, Antakya'da manevi bir hazinedir. Şairlerin dizeleri, şarkılarla derinleşir. Peygamber Efendimize yazılan şarkılar, Antakya'da yüreklere dokunur. Edebiyat, bu maneviyatı kelimelerle anlatır; müzik, kalplere taşır. Antakya'da bu birleşim, ruhu besler. Şehir, bu sanatlarla manevi bir zenginlik kazanır. Bu bağ, Antakya'nın ruhunu güçlendirir. Gel, bu hazinenin ışığında yürüyalım.

Antakya'da edebiyat ve müzik, evrensel bir dildir. Şiirler, kültürlerin duygularını anlatır; şarkılar, bu duyguları dünyaya taşır. Medeniyetler Korosu, bu dili konuşur. Antakya'da bu birleşim, çeşitliliği kutlar. Edebiyat, kültürleri birleştirir; müzik, bu birleşimi evrenselleştirir. Şehir, bu sanatlarla dünyaya açılır. Antakya, bu dille evrensel bir kimlik kazanır. Hadi, bu dilin melodisini duyalım.

Edebiyat ve müzik, Antakya'da hayatın ta kendisidir. Şehir, bu sanatlarla nefes alır. Şiirler, duyguları ifade eder; şarkılar, bu duyguları topluma taşır. Antakya'da her sanatçı, hem şair hem müzisyen. Bu birleşim, şehrin dokusunu oluşturur. Edebiyat ve müzik, Antakya'da birleşerek can bulur. Şehir, bu sanatlarla yaşar. Gel, bu hayatın ritmine katılalım.

Sonuç

Edebiyat ve müzik, Antakya'da ikiz kardeş gibi; ayrılmaz, iç içe. Bu sanatlar, şehrin kimliğini dokur. Şiirler, melodilere dönüşerek nesiller boyu yaşar. Müzik, edebiyatın duygularını evrenselleştirir. Antakya'da bu birleşim, bir mirastır.

Şehir, bu sanatlarla kendini anlatır. Edebiyat ve müzik, Antakya'nın ruhunu yansıtır. Gel, bu kardeşlerin hikâyesini hep hatırlayalım. Antakya'nın etkinlikleri, edebiyat ve müziğin dansını kutlar. Festivaller, korolar, düğünler, bu bağı sergiler. Şiirler, şarkılarla canlanır; şarkılar, şiirlerle derinleşir. Antakya'da bu birleşim, insanları kucaklar. Edebiyat ve müzik, dayanışmayı güçlendirir. Bu bağ, Antakya'nın zenginliğini artırır. Şehir, bu sanatlarla birleşir. Hadi, bu dansın coşkısına ortak

olalım.

Edebiyat ve müzik, Antakya'da bir hafıza kutusu. Şarkılar, geçmişin anılarını saklar; şiirler, bu anıları yazar. Her şarkı, bir hikâye anlatır. Edebiyat, bu hikâyeleri kelimelere döker; müzik, onları canlandırır. Bu birleşim, Antakya'nın tarihini korur.

Şehir, bu sanatlarla geçmişini geleceğe taşır. Gel, bu kutunun kapağını birlikte açalım. Antakya'da edebiyat ve müzik, bir sevgi şarkısı. Şairlerin dizeleri, şarkılarla sevgiyle söylenir. Bu şarkılar, yüreklere dokunur. Edebiyat, sevgiyi kelimelerle anlatır; müzik, bu sevgiyi evrenselleştirir. Antakya'da bu birleşim, insanları birleştirir. Şehir, bu sanatlarla sevgiyle dolar. Edebiyat ve müzik, Antakya'nın kalbidir. Hadi, bu şarkıyı birlikte söyleyalım.

Edebiyat ve müzik, Antakya'da bir öğretmen. Gençler, şiirler ve şarkılarla mirası öğrenir. Korolar, bu birleşimi gençlere öğretir. Edebiyat, düşüncüyü öğretir; müzik, duyguyu hissettirir. Antakya'da bu birleşim, eğitimi zenginleştirir. Şehir, bu sanatlarla gençlerini büyütür. Edebiyat ve müzik, Antakya'nın geleceğini şekillendirir. Gel, bu dersin öğrencisi olalım.

Antakya'da edebiyat ve müzik, manevi bir bahçe. Şairlerin dizeleri, şarkılarla çiçek açar. Bu şarkılar, ruhu besler. Edebiyat, maneviyatı kelimelerle anlatır; müzik, kalplere taşır. Antakya'da bu birleşim, manevi bir zenginliktir. Şehir, bu sanatlarla ruhunu güçlendirir. Edebiyat ve müzik, Antakya'nın bahçesidir. Hadi, bu bahçede bir nefes alalım.

Edebiyat ve müzik, Antakya'da bir sonsuz hikâye. Bu sanatlar, şehrin dokusunu, ruhunu oluşturur. Şiirler, melodilere dönüşerek yaşar. Müzik, edebiyatın duygularını evrenselleştirir. Antakya, bu birleşimle kimliğini bulur. Edebiyat ve müzik, Antakya'nın aynasıdır. Bu bağ, şehrin hikâyesini anlatır. Gel, bu hikâyeyi sonsuza dek yaşatalım.

Antakya'da edebiyat ve müzik, bir sevgi türküsü gibi, kalpleri birleştirir. Bu iki sanat, şehrin ruhunu dokur, her sokağında bir hikâye anlatır. Şiirler, kelimelerle aşkı, özlemi, dayanışmayı fısıldar; şarkılar, bu duyguları melodilerle kanatlandırır. "Sevmekten Kim Usanır"ın dizeleri, Antakya'da klarnetle yankılanırken, bir Arapça na'at, Medeniyetler Korosu'nda kardeşliği çağırır. Düğünlerde, festivallerde, taş evlerde bu sanatlar bir araya gelir. Edebiyat, geçmişi kelimelere döker; müzik, bu geçmişi geleceğe taşır. Antakya'nın çok kültürlü biri, bu türküde birleşir. Şehir, sevgiyle, sanatıyla yaşar. Hadi, bu türküyü hep birlikte söyleyerek, Antakya'nın sonsuz hikâyesine ortak olalım.

CEMİL MERİÇ'E GÖRE GÜNEŞ HİMALAYA'DAN DOĞMUŞ VE BÜTÜN ASYA'YI AYDINLATMIŞTIR

Mustafa ÖĞÜT

Özet

Bu makale, Cemil Meriç'in "Güneş Himalaya'dan doğmuş ve bütün Asya'yı aydınlatmıştır" tezini merkeze alarak, Batı-merkezci tarih anlatısına yönelttiği eleştiriyi sistemli biçimde inceler. Meriç'e göre insan düşüncesinin ilk büyük sıçraması İ.Ö. 5. yüzyılın "mihver çağı"nda Himalaya havzasında gerçekleşmiş; Buda, Zerdüşt ve Caina gibi figürler insanlığın manevi ufkunu belirlemiştir. Bu birikim yalnız Asya'yı değil, Greko-Latin dünyasını da derinden etkilemiş; Yunan düşüncesi çoğu zaman "eski Asya felsefelerinin yankısı" olarak şekillenmiştir. Meriç, Yunan orijinalitesi mitini sorgular: Stoa (Fenikeli Zenon), Kinizm ve Epikürcülük gibi ekollerde Asya'nın çileci ve evrenselci damarlarının izini sürer; Büyük İskender'in doğu yolculuğunu ve İskenderiye mektebini Doğu-Batı sentezinin dönüm noktaları olarak yorumlar. Ortaçağ'da Avrupa'nın aşk ve şövalyelik gibi kavramları Asya'dan devşirerek kendini yenilediğini, Rönesans'ta (Machiavel, Bacon) ve bilimsel devrimde (Kopernik, Bruno) Asya menşeli kozmolojik ve düşünsel ufkun yeniden belirlediğini savunur. Sonuçta Meriç, medeniyetlerin tek yönlü bir aktarım değil karşılıklı etkileşim süreci olduğunu, Batı'nın entelektüel oluşumunda Asya'nın kurucu ve sürekli bir payı bulunduğunu ileri sürer. Makale, bu Asya-merkezli okumanın; Himalaya'nın düşünce tarihi içindeki konumu, Yunan felsefesi-ne yansımaları, Ortaçağ ve Rönesans'taki süreklilikleri üzerinden takip edilmesini sağlar.

Anahtar Kelimeler: Mihver Çağı, Himalaya, Yunan'ın yankısı, Stoa, Kinizm, Epikürcülük, İskenderiye mektebi, Ortaçağ'da aşk/şövalyelik, Rönesans ve bilimsel devrim, Karşı-tarih

Abstract

This article centers on Cemil Meriç's thesis—"The sun rose from the Himalayas and illuminated all of Asia"—and systematically examines his critique of Eurocentric historiography. According to Meriç, the first major leap of human thought occurred in the "Axial Age" (5th century BCE) in the Himalayan basin; figures such as Buddha, Zoroaster, and Mahavira (Caina) shaped humanity's spiritual horizon. This intellectual heritage influenced not only Asia but also the Greco-Roman world; Greek thought often emerged as an "echo" of ancient Asian philosophies. Meriç questions the myth of Greek originality: in schools like Stoicism (Zeno the Phoenician), Cynicism, and Epicureanism he traces ascetic and universalist currents originating in Asia. He interprets Alexander the Great's eastern campaign and the Alexandrian school as turning points that institutionalized East-West synthesis. In the Middle Ages, Europe revitalized itself by adopting concepts such as courtly love and chivalry from Asia; in the Renaissance (Machiavelli, Bacon) and the Scientific Revolution (Copernicus, Bruno), the cosmological and intellectual horizon with Asian roots reemerged. Ultimately, Meriç argues that civilizations develop through reciprocal interaction rather than one-way transmission, and that Asia has a formative and persistent share in the making of the West's intellectual tradition. The article follows this Asia-centered reading through: the Himalayas' place in intellectual history, its reflections on Greek philosophy, and continuities in the Middle Ages and Renaissance.

Keywords: Axial Age, Himalayas, Echo of Greece, Stoicism, Cynicism, Epicureanism, Alexandrian School, Love/Chivalry in the Middle Ages, Renaissance and Scientific Revolution, Counter-history

Giriş

Cemil Meriç, Türk düşünce hayatında derin izler bırakan bir mütefekkir olarak, medeniyetlerin doğuşu ve etkileşimine dair özgün bir bakış açısı geliştirmiştir. Meriç, medeniyetlerin kökenini ve etkileşimini değerlendirirken, Batı merkezli tarih anlayışına karşı eleştirel bir duruş sergiler. Ona göre, insan düşüncesinin ilk kanat çırpışları Himalaya'nın eteklerinde başlamış, Asya'nın derin felsefi birikimi Batı'yı şekillendirmiştir. Meriç'in bu görüşü, tarihsel süreçlerin yalnızca Greko-Latin medeniyetine dayandığını savunan anlayışa bir başkaldırıdır.

Asya'nın felsefi ve manevi birikimini merkeze alarak, Batı'nın bu birikimden beslendiğini vurgular. Onun eserlerinde, özellikle "Bu Ülke" ve "Mağaradakiler" gibi yapıtlarında, Asya'nın düşünce tarihindeki öncü rolü sıkça işlenir.

Meriç, Batı medeniyetinin Asya'dan aldığı mirası, Yunan'ın orijinalitesine olan inancını sorgulayarak ele alır. Bu makalede, Meriç'in "Güneş Himalaya'dan doğmuş ve bütün Asya'yı aydınlatmıştır" ifadesi, onun medeniyetler tarihine dair görüşleri bağlamında incelenecektir. Böylece, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının Batı medeniyetine etkileri detaylı bir şekilde ortaya konacaktır.

Cemil Meriç, Türk düşünce hayatının en önemli ente-

lektüel figürlerinden biri olarak, medeniyetler tarihine dair özgün yorumlarıyla öne çıkar. Onun eserlerinde özellikle dikkat çeken nokta, Batı-merkezli tarih anlatısına yönelttiği eleştiridir. Meriç'e göre insan düşüncesinin ilk büyük hamlesi, Antik Yunan'da değil, Himalaya havzasında gerçekleşmiştir. Buda, Zerdüşt ve Mahāvira gibi düşünürlerin geliştirdiği felsefeler, yalnızca Asya toplumlarını değil, aynı zamanda Batı'nın entelektüel temelini de derinden etkilemiştir. Bu bakış açısı, "Yunan mucizesi" miti etrafında şekillenen Avrupa-merkezci yaklaşımı sorgulamakta ve düşünce tarihini çok daha geniş, evrensel bir bağlamda yeniden değerlendirmeye çağırılmaktadır.

Meriç'in "Güneş Himalaya'dan doğmuş ve bütün Asya'yı aydınlatmıştır" ifadesi, onun tarih felsefesindeki Asya merkezli yaklaşımının özlü bir ifadesidir. Bu metafor, medeniyetlerin gelişimini tek taraflı bir ilerleme çizgisi olarak değil, kültürler ve düşünceler arasındaki karşılıklı etkileşim süreci olarak yorumlamaktadır. Meriç, Yunan düşüncesinin özgünlüğüne dair yaygın inancı reddederek, Stoa, Kinizm ve Epikürcülük gibi ekollerin Asya kökenli manevi geleneklerle beslendiğini öne sürer. Aynı şekilde Ortaçağ'da aşk ve şövalyelik, Rönesans'ta ise İskenderiye mektebinin mirası Avrupa'nın yeniden doğuşuna katkı sağlamıştır. Bu perspektif, Batı'nın

Asya'ya olan entelektüel borcunu görünür kılmakta ve medeniyetler tarihine dair daha bütüncül bir okuma imkânı sunmaktadır.

Bu makale, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışını sistemli bir biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın kapsamı, öncelikle Himalaya metaforunun insan düşüncesinin ilk "mihver çağı" olarak konumlandırılışını; ardından Yunan felsefesinin Asya'dan devraldığı entelektüel mirası, Ortaçağ'da aşk ve şövalyelik üzerinden gerçekleşen kültürel etkileşimleri ve Rönesans ile bilimsel devrimdeki yansımaları kapsamaktadır. Yöntem olarak Meriç'in Bu Ülke ve Mağaradakiler adlı eserlerindeki yorumları esas alınmakta; bu çerçevede Asya'nın Batı medeniyetine etkileri tarihsel ve felsefi düzlemde tartışılmaktadır. Böylelikle Meriç'in "Güneş Himalaya'dan doğmuştur" metaforu, yalnızca edebi bir imge değil, medeniyetler tarihine dair bütüncül bir yaklaşımın teorik zemini olarak değerlendirilecektir.

Meriç, insan düşüncesinin başlangıç noktasını Antik Yunan'a değil, Himalaya havzasına dayandırır. Ona göre Buda, Zerdüşt ve Mahāvīra gibi düşünürlerin felsefi sistemleri yalnızca Asya'yı değil, Batı'nın düşünsel temellerini de derinden etkilemiştir. Bu yaklaşım, Yunan özgünlüğüne dayalı "Yunan mucizesi" söylemine eleştirel bir perspektif getirir ve düşünce tarihini daha geniş, çok katmanlı bir bağlamda yeniden değerlendirmeyi zorunlu kılar.

Himalaya:

Himalaya, Cemil Meriç'e göre insan düşüncesinin ilk filizlendiği coğrafya olarak tarih sahnesinde özel bir yere sahiptir. Meriç, İ.Ö. 5. yüzyılı tarihin "mihver çağı" olarak tanımlar ve bu dönemde Himalaya eteklerinde doğan Budha, Zerdüşt ve Caina gibi düşünce önderlerinin insanlığın manevi ufku genişlettiğini belirtir (Meriç, 1974: 42). Bu çağ, insan aklının evrensel sorulara yanıt arayışında bir dönüm noktasıdır.

Himalaya, yalnızca coğrafi bir bölge değil, aynı zamanda felsefi ve manevi bir merkezdir. Meriç'e göre, bu bölgedeki düşünce hareketleri, insanlığın ortak mirasına derin katkılar sağlamıştır. Batı medeniyetinin temellerini oluşturan Greko-Latin düşüncesi bile, Asya'nın bu birikiminden etkilenmiştir (Meriç, 1974:48). Meriç'in bu görüşü, Karl Jaspers'in "Eksen Çağı" kavramıyla da örtüşür, ancak Meriç, Asya'nın rolünü daha fazla vurgular. Himalaya'nın düşünce tarihindeki bu öncü rolü, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının temel taşlarından biridir. Bu bağlamda, Himalaya'nın insan düşüncesine sunduğu katkı, makalenin ilerleyen bölümlerinde detaylıca ele alınacaktır.

Yunan'ın Yankısı (Echo Graecorum):

Cemil Meriç, Batı medeniyetinin Greko-Latin kökenlerine dayandığına dair yaygın görüşü sorgulayarak, Asya'nın bu medeniyete olan etkisini öne çıkarır. Ona göre, Batı medeniyeti, Asya'nın felsefi ve manevi birikiminin mirasçısıdır. Yunan düşüncesi, Meriç'in ifadesiyle, "eski felsefelerin bazan muhteşem, bazan soluk bir yankısıdır". Bu görüş, Yunan medeniyetinin orijinalitesine dair narsisist bir inancı eleştirir

(Meriç, 1974:63). Meriç, özellikle Makedonyalı İskender'in Himalaya eteklerine yaptığı yolculuktan sonra Yunan'ın bu eksikliğini fark ettiğini belirtir. İskenderiye mektebinde Hind panteizmi ve Asya teolojisinin izleri açıkça görülür. Bu etkileşim, Batı'nın Asya'dan aldığı manevi ve entelektüel mirası gözler önüne serer. Meriç'in bu yaklaşımı, medeniyetler arası etkileşimi anlamak için önemli bir perspektif sunar (Meriç, 1974:80-70). Asya'nın Batı medeniyetine olan bu etkisi, makalenin gelişme bölümünde daha derinlemesine incelenecektir.

Cemil Meriç'e göre, Yunan medeniyeti, kendi orijinalitesine olan inancına rağmen, Asya'nın derin felsefi birikiminin bir yansımasıdır. Meriç, "Yunan mucizesi yoktur" diyerek, Batı'nın Yunan'a atfettiği olağanüstü yenilikçilik iddiasını reddeder. Ona göre, Yunan düşüncesi, Asya'nın eski felsefelerinden devraldığı mirası yeniden yorumlamıştır. Ancak bu yorum, çoğu zaman Asya'nın derinliğini yansıtamaz. Meriç, Yunan'ın narsisist bir özgüvenle kendi orijinalitesine inandığını, ancak bu inancın yanıltıcı olduğunu savunur. Örneğin, Fenikeli tüccar Zenon'un Stoa felsefesiyle Yunanistan'a yeni bir dünya görüşü getirmesi, Asya'nın etkisini açıkça gösterir. Meriç'in bu görüşü, Batı merkezli tarih yazımına bir eleştiridir (Meriç, 1974:83). Yunan medeniyetinin sınırları ve Asya'nın üstünlüğü, makalenin ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı bir şekilde tartışılacaktır.

Meriç, Stoa ve Epikürcülük gibi Yunan felsefi ekollerinin Asya'dan gelen etkilerle şekillendiğini savunur. Stoa felsefesinin kurucusu Zenon, Fenikeli bir tüccar olarak, Asya'nın manevi birikimini Yunanistan'a taşımıştır. "Ölmeden evvel ölmeyi" öğütleyen bu felsefe, Asya'nın çileci ve derin düşünce geleneklerinden izler taşır (Meriç, 1974: 90-92). Benzer şekilde, Epikürcülük de Meriç'e göre yanlış anlaşılmalı bir felsefedir. Epikür, hazırlıkla itham edilse de, gürültülü zevklerden kaçarak zevki fikirde arayan bir düşünürdür. Meriç, bu felsefelerin Asya'nın manevi ve entelektüel mirasından beslendiğini vurgular. Roma, bu iki ekolü yağmalayarak kendi kültürüne taşıırken, Asya'nın etkisi devam etmiştir. Stoa ve Epikürcülüğün Asya kökenleri, Meriç'in medeniyetler arası etkileşim anlayışının önemli bir parçasıdır (Meriç, 1974:97). Bu konu, makalenin gelişme bölümünde daha geniş bir şekilde ele alınacaktır.

Cemil Meriç, Ortaçağ Avrupa'sının içe kapanmasına karşın Asya menşeli aşk ve şövalyelik kodlarıyla yeniden canlandığını ileri sürer. Kilisenin dogmatik hegemonyası altında daralan düşünce alanı, Asya'nın manevi ve kültürel mirasından beslenerek kendini yeniden kurmuştur. Meriç'e göre bu dönemde felsefe, kilisenin vesayeti altında "araç konumuna indirgenmiş" olsa da, Asya kaynaklı etkiler Avrupa'nın genç zekâsını özgürleştirmiştir. Aşk ve şövalyelik gibi kavramların Asya'nın zengin birikiminden Avrupa'ya taşınması bu dönüşümün göstergesidir. Ayrıca Meriç, söz konusu çağda Avrupa'nın yekpare bir bütünlük sergilediğini ve disiplinli bir ahenk içinde yaşadığını; bu ahengin temelinde ise Asya'dan devralınan manevi ve kültürel etkilerin bulunduğunu vurgu-

lar (Meriç, 1985: 100–105).

İskenderiye Mektebi (Schola Alexandrina)

Cemil Meriç, Rönesans'ı değerlendirirken bu dönemin Asya'nın düşünce mirasından beslendiğini vurgular. Rönesans, kilise ve taht otoritesinin sarsıldığı, yeni ticaret yollarının açıldığı ve entelektüel ufukların genişlediği bir kırılma anıdır. Meriç'e göre Avrupa, bu süreçte Asya'nın felsefi ve manevi birikiminden yararlanarak adeta yeniden doğmuştur. Özellikle İskenderiye mektebinde belirginleşen Hind panteizmi ve Asya teolojisinin izleri, Rönesans düşüncesinin dokusunu şekillendirmiştir. Meriç, dönemin temsilci isimleri Machiavelli ve Bacon'ı, insan düşüncesinin "Himalaya'da kanatlandığı" teziyle iribatlandırır; Rönesans'ın Asya'nın derin felsefi mirasından bağımsız düşünemeyeceğini savunur. Bu yaklaşım, Meriç'in medeniyetler tarihine ilişkin bütüncül perspektifini yansıtır (Meriç, 1985: 110–116).

Mihver Çağı

Cemil Meriç'e göre insan düşüncesinin ilk büyük sıçraması Himalaya havzasında gerçekleşmiştir. İ.Ö. 5. yüzyıl, tarihin "mihver çağı" olarak, Buddha, Zerdüşt ve Mahāvira (Caina/Jainizm'in kurucu figürü) gibi adların ortaya çıktığı bir dönemi temsil eder. Bu düşünürler, evrensel sorulara cevap arayan tutarlı felsefi sistemler geliştirmiş; böylece insanlığın manevi ve entelektüel ufkunu genişletmiştir. Meriç'e göre Himalaya, yalnızca bir coğrafya değil, aynı zamanda insan aklının evrensel birikiminin doğduğu simgesel bir merkezdir. Bu dönemde filizlenen felsefeler, Asya'nın derin manevi mirasını yansıtır; Meriç'in Bu Ülke'deki vurguları da Asya'nın düşünce tarihindeki öncü rolünü açıkça ortaya koyar. Batı medeniyetinin temelleri dahi bu Asya kökenli düşüncelerden etkilenmiştir. Neticede "Himalaya'da doğuş" motifi, Meriç'in medeniyetler tarihine ilişkin çerçevesinin mihverini oluşturur ve Asya'nın Batı'ya etkisini kavramak bakımından kritik önemdedir (Meriç, 1974: 122–128).

Buddha, Zerdüşt (Zoroaster) ve Mahāvira'nın (Jainizm):

Cemil Meriç, İ.Ö. 5. yüzyılda Himalaya havzasında ortaya çıkan Buddha, Zerdüşt (Zoroaster) ve Mahāvira'nın (Jainizm) insan düşüncesine evrensel ölçekte katkı sunduğunu savunur. Buddha, ıstıraptan kurtuluş ve içsel aydınlanma öğretisini temellendirirken; Zerdüşt, ahlaki düalizm ve kozmik düzen fikrini öne çıkarır; Mahāvira ise şiddetsizlik ve doğayla uyumu merkezine alan bir yaşam felsefesi kurar. Bu üç gelenek, insanlığın temel sorularına tutarlı yanıt arayışlarıyla bireysel ve toplumsal ahlak ufkunu genişletmiştir. Meriç'e göre söz konusu düşünceler yalnızca Asya sınırlarında kalmamış, özellikle Büyük İskender'in fetihleri sonrasında Batı'ya taşınarak Batı medeniyetinin oluşumunda etkili olmuştur. Bu yaklaşım, Karl Jaspers'in "Eksen Çağı" kavramıyla paralellik gösterse de, Meriç Asya'nın kurucu rolünü daha belirgin biçimde vurgular (Meriç, 1974: 130–137). Böylece, Buddha–Zerdüşt–Mahāvira hattı, Meriç'in Asya merkezli tarih okumasının temel taşlarını ve medeniyetler arası etkileşimin erken örneklerini oluşturur.

Yunan Düşüncesi Asya Menşeli Eski Felsefelerin Bir Yankısıdır:

Cemil Meriç, Batı medeniyetinin yalnızca Greko-Latin kökenlere dayandığı yönündeki yerleşik kanaati sorgulayarak bu geleneğin Asya'nın felsefi ve manevi mirasıyla beslendiğini ileri sürer. Ona göre Yunan düşüncesi, büyük ölçüde Asya menşeli eski felsefelerin bir yankısıdır. Nitekim Kitionlu Zenon'un (çoğu kaynakta Fenikeli kökenli kabul edilir) kurduğu Stoa, Asya'nın çileci/asketik damarından güçlü izler taşır. Meriç, Yunan'ın "özgünlük miti"ni narsistik bir inanç olarak nitelendirir ve Büyük İskender'in doğu seferinin bu inancı sarstığını vurgular. İskenderiye mektebinde belirginleşen Hind panteizmi ve Asya teolojisi etkileri bu etkileşimin düşünsel zeminini somutlar. Bu çizgi, Meriç'in Mağaradaki'nde ayrıntılandırılır (Meriç, 1985: 140–147). Son kerte de, Greko-Latin dünyanın Asya'dan gördüğü bu çok katmanlı etkilenme, Meriç'in medeniyetler tarihine ilişkin bütüncül okumasını teyit eder ve Batı'nın Asya'ya entelektüel borcunu görünür kılar.

Narsistik Bir Söylem

Cemil Meriç, Yunan medeniyetinin özgünlüğüne dair abartılı inancı narsistik bir söylem olarak niteler. Ona göre Yunan düşüncesi büyük ölçüde Asya menşeli kadim felsefelerin bir yankısıdır; "Yunan mucizesi" iddiası bu nedenle yanıltıcıdır. Nitekim Kitionlu Zenon'un kurduğu Stoa öğretisi, Asya'nın manevi/asketik geleneklerinden beslenir; Antisthenes'in Kinizmi ise dünyevi nimetlere mesafeyi öğütleyen tutumuyla aynı çizgiyi yansıtır. Meriç, bu örnekler ışığında Yunan'ın "orijinallik" anlatısını sorgular; Büyük İskender'in doğu seferi/Himalaya'ya uzanan yolculuğunun da bu narsizmi görünür biçimde sarstığını belirtir. Böylece "Yunan orijinalliği" miti, Meriç'in Batı-merkezci tarih yazımına yönelttiği eleştirinin odağında yer alır ve Asya'nın kurucu/üstün etkisini kavramak açısından açıklayıcı bir çerçeve sunar (Meriç, 1974: 151–152).

Cemil Meriç'e göre Büyük İskender'in doğuya uzanan seferi ve "Himalaya eteklerine" varışı, Yunan medeniyetinin sınırlarının idrak edilmesi bakımından bir dönüm noktasıdır. İskender'in bu temas hattı üzerinden Asya'nın derin felsefi ve manevi birikimini keşfetmesi, Yunan'ın "orijinalite" iddiasının göreceliğini görünür kılar. Meriç, İskenderiye Okulunun Hind panteizmi ve genel olarak Asya teolojilerinden beslendiğini; böylece Doğu–Batı düşüncesi arasında süreklilik taşıyan bir sentez ürettiğini belirtir (1974: 162–163). Bu çerçevede İskender'in doğu deneyimi, medeniyetler arası etkileşimin somut bir vakası ve Batı'nın Asya'ya entelektüel borcunun açık bir göstergesi olarak konumlanır (1974: 164–165). Neticede bu "Himalaya" motifi, Meriç'in Asya-merkezli tarih okumasının başlıca dayanaklarından biridir (Meriç, 1974: 160–166).

İskenderiye Mektebini, Asya'nın Felsefi Ve Teolojik Birikiminin Batı'ya Taşındığı Bir Merkez:

Cemil Meriç, İskenderiye mektebini, Asya'nın felsefi ve teolojik birikiminin Batı'ya taşındığı bir merkez olarak görür.

Bu mektep, Hind panteizmi ve Asya teolojisinin etkilerini barındırır. Meriç'e göre, İskenderiye, Asya ve Batı düşüncesinin bir sentezini oluşturmuştur (Meriç, 1974:172). Özellikle Hind felsefesinin panteist yaklaşımları, İskenderiye mektebinde Yunan düşüncesiyle harmanlanmıştır. Bu sentez, Batı medeniyetinin oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. Meriç, bu mektebin Asya'nın derin birikimini Batı'ya taşıdığını vurgular. İskenderiye mektebinin Asya etkileri, Meriç'in medeniyetler arası etkileşim anlayışının bir yansımasıdır (Meriç, 1974:170-76). Bu etkiler, Asya'nın Batı medeniyetine olan katkısını anlamak için önemlidir.

Zenon, "ölmeden evvel ölmeyi" Öğütleyerek, Asya'nın Çileci Felsefelerini Yunanistan'a Taşımıştır:

Fenikeli tüccar Zenon'un Stoa felsefesi, Meriç'e göre Asya'nın manevi geleneklerinden derin izler taşır. Zenon, "ölmeden evvel ölmeyi" öğütleyerek, Asya'nın çileci felsefelerini Yunanistan'a taşımıştır. Meriç, Stoa'nın bireysel ahlak anlayışının, Asya'nın evrensel etik anlayışından türediğini savunur. Bu felsefe, Yunanistan'da ancak felaketlerden sonra kabul görmüştür. Meriç'e göre, Stoa, esirler ve efendiler için bir ahlak sistemi sunar, ancak halkın günlük acılarıyla bağ kurmaz. Zenon'un Asya kökenli bu felsefesi, Batı düşüncesine önemli bir katkı sağlamıştır. Zenon ve Stoa felsefesinin Asya kökleri, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının bir başka örneğidir (Meriç, 1974:180-186). Bu kökler, Batı'nın Asya'ya olan borcunu anlamak için önemlidir.

Antisthenes'in Asya'nın çileci geleneklerinden etkilenmiştir:

Antisthenes'in Kinik felsefesi, Meriç'e göre Asya'nın çileci geleneklerinden etkilenmiştir. Dünya nimetlerine tepeden bakmayı öğütleyen bu felsefe, felaketlerden kurtulmanın tek yolu olarak görülmüştür. Meriç, Antisthenes'in "Toprak vatanım, nevi beşer milletim" sözünü, ilk kozmopolit bakış açısı olarak nitelendirir. Bu görüş, Asya'nın evrenselci felsefelerinden türemiştir. Kinik felsefe, Yunanistan'da ancak felaketlerden sonra dinlenmiştir. Meriç'e göre, bu felsefe, Asya'nın birey ve toplum arasındaki dengeyi vurgulayan anlayışını yansıtır. Antisthenes ve Kinik felsefenin Asya etkileri, Meriç'in medeniyetler arası etkileşim anlayışının bir parçasıdır (Meriç, 1974:190-196). Bu etkiler, Asya'nın Batı düşüncesine olan katkısını anlamak için önemlidir.

Epikür Asya'nın Bireysel Huzuru Vurgular:

Cemil Meriç, Epikür'ün hazırlıklı itham edilmesine karşı çıkar ve onun felsefesinin Asya'dan gelen etkilerle şekillendiğini savunur. Epikür, gürültülü hazlardan kaçarak zevki fikirde arayan bir düşünürdür. Meriç'e göre, Epikür, çöken bir dünyada hâlâ yaşamak isteyenleri bahçesine davet etmiştir. Bu felsefe, Asya'nın bireysel huzuru vurgulayan manevi geleneklerinden izler taşır (Meriç, 1974:203). Meriç, Epikür'ün Machiavel gibi iftiraya uğradığını belirtir. Epikürçülük, Roma tarafından yanlış yorumlanarak hazırlığa indirgenmiştir. Meriç'in bu görüşü, Epikür'ün felsefesinin Asya kökenli derinliğini ortaya koyar. Epikür ve yanlış anlaşılabilir felsefesi, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının bir başka yansımasıdır

(Meriç, 1974:200-207). Bu felsefe, Asya'nın Batı'ya olan etkisini anlamak için önemlidir.

Romalılar Epikürçülüğü Yanlış Yorumlayarak Hazırlığa İndirgemişlerdir

Meriç, Roma'nın İ.Ö. 146'da Atina'yı fethederken, Stoa ve Epikürçülük gibi felsefi ekolleri de yağmaladığını belirtir. Roma, bu ekolleri kendi kültürüne taşıırken, Asya'nın manevi mirasını da devralmıştır. Ancak Meriç'e göre, Romalılar Epikürçülüğü yanlış yorumlayarak hazırlığa indirgenmiştir. Stoa ise Roma'da iki temsilcisiyle, bir hükümdar (Marc Aurele) ve bir köle (Epictete) ile varlığını sürdürmüştür. Bu iki ekol, Asya'nın derin felsefi birikiminden türemiştir. Meriç, Roma'nın bu yağmasının, Asya'nın Batı'ya olan etkisini devam ettirdiğini vurgular. Roma'nın Stoa ve Epikürçülüğü yağmalaması, Meriç'in medeniyetler arası etkileşim anlayışının bir örneğidir (Meriç, 1974: 210-16). Bu yağma, Asya'nın Batı medeniyetine olan katkısını anlamak için önemlidir.

Lucretius'un De Natura Rerum Asya'nın evrenselci ve doğayla uyumlu düşünce sistemlerinden etkilenmiştir:

Cemil Meriç, Lucretius'un De Natura Rerum adlı eserini, Asya'dan gelen materyalist felsefenin bir yansıması olarak görür. Lucretius, Demokritos ve Epikür'ün izinden giderek atomculuğu savunmuştur. Meriç'e göre, bu materyalist felsefe, Asya'nın evrenselci ve doğayla uyumlu düşünce sistemlerinden etkilenmiştir. Lucretius'un 33 yaşında intihar etmesi, onun felsefi derinliğini gözgelemez. Meriç, De Natura Rerum'u, Bhagavat Gita ile birlikte insanlık tarihindeki iki büyük felsefi poemden biri olarak nitelendirir. Bu eser, Asya'nın felsefi mirasının Batı'ya taşındığını gösterir. Lucretius ve materyalist felsefenin Asya kökleri, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının bir parçasıdır (Meriç, 1974: 220 -226). Bu kökler, Asya'nın Batı düşüncesine olan etkisini anlamak için önemlidir.

Ortaçağ'daki Kilise Baskısı, Meriç'in Asya'nın Batı'ya Yönelik "Kurtarıcı" Etkisini Görünür Kılmıştır:

Cemil Meriç, Ortaçağ'da Batı'nın kilisenin dogmatik tahakkümü altında içe kapandığını vurgular. Kilise, Avrupa'nın genç zekâsını katı dogmalarla sınırlamış ve felsefeyi kendi amaçlarına hizmet eden bir araç konumuna indirgenmiştir. Bu dönemde felsefenin temel işlevi, dogmaları akla uygun göstermekle sınırlı kalmıştır. Ancak Meriç'e göre, Asya'dan taşınan aşk ve şövalyelik gibi kültürel kodlar, Avrupa'nın entelektüel ve manevi ufku yeniden açarak bu baskıyı kırmıştır. Meriç ayrıca Ortaçağ Avrupa'sının yekpare bir bütünlük sergilediğini ve disiplinli bir ahenk içinde yaşadığını, fakat bu düzenin temelinde Asya'dan devralınan manevi ve kültürel etkilerin bulunduğunu ileri sürer. Dolayısıyla Ortaçağ'daki kilise baskısı, Meriç'in Asya'nın Batı'ya yönelik "kurtarıcı" etkisini görünür kıldığı bağlamlardan biridir (Meriç, 1985: 231 236).

Ortaçağ'da Avrupa Aşk Ve Şövalyelik Kavramlarını Asya'dan Öğrenmiştir:

Cemil Meriç, Ortaçağ'da Avrupa'nın aşk ve şövalyelik gibi kavramları Asya'dan öğrendiğini vurgular. Bu kavramlar,

Avrupa'nın içine kapalı dünyasını canlandırmış ve manevi bir yenilenme sağlamıştır. Meriç'e göre, Asya'nın zengin kültürel birikimi, Avrupa'nın genç zekâsını özgürleştirmiştir. Örneğin, aşk, Asya'nın mistik ve edebi geleneklerinden Avrupa'ya ulaşmıştır. Şövalyelik ise Asya'nın ahlaki ve toplumsal düzen anlayışından etkilenmiştir. Meriç, bu dönemde Avrupa'nın Asya'dan aldığı mirası, medeniyetin yeniden doğuşunda kritik bir faktör olarak görür. Asya'dan gelen aşk ve şövalyelik kavramları, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının bir yansımasıdır (Meriç, 1985: 240 -246). Bu kavramlar, Asya'nın Batı'ya olan katkısını anlamak için önemlidir.

Ortaçağ'da Avrupa Asya'nın Evrenselci Felsefeleri, Avrupa'da Toplumsal Dayanışma Düşüncesiyle Güçlendirmiştir:

Meriç, Ortaçağ'da Avrupa'nın tek vücut olduğunu ve disiplinli bir ahenk içinde yaşadığını belirtir. Bu dönemde, insan insanın kurdu değil, mukaddesatıyla bağlı bir topluluk oluşturmuştur. Meriç'e göre, bu ahenk, Asya'dan gelen manevi ve kültürel etkilerle sağlanmıştır. Örneğin, Asya'nın evrenselci felsefeleri, Avrupada toplumsal dayanışmayı güçlendirmiştir. Meriç, bu dönemin disiplin ve ahengini, Asya'nın derin birikiminden türeyen bir düzen olarak görür. Ancak kilisenin dogmatik baskısı, bu ahengi zamanla sınırlamıştır. Ortaçağ'da Avrupa'nın tek vücut oluşu, Meriç'in Asya'nın Batı'ya olan etkisini vurguladığı bir bağlamdır (Meriç, 1985: 250 -256). Bu ahenk, Asya'nın medeniyetler tarihindeki rolünü anlamak için önemlidir.

Rönesans, Kilise ve Tahtın Otoritesinin Sarsıldığı Bir Dönemdir:

Cemil Meriç, Rönesans'ı, kilise ve tahtın otoritesinin sarsıldığı bir dönem olarak tanımlar. Bu dönemde, Asya'nın felsefi ve kültürel mirası, Avrupa'nın yeniden doğuşunda önemli bir rol oynamıştır. Meriç'e göre, Rönesans, Asya'dan gelen etkilerle şekillenmiştir. Örneğin, İskenderiye mektebinin Hind panteizmi, Rönesans düşüncesini beslemiştir. Yeni ticaret yollarının açılması ve Amerika'nın keşfi, Avrupa'yı Asya'nın birikimiyle daha fazla temasa geçirmiştir. Meriç, bu dönemin temsilcileri Machiavel ve Bacon'ı, Asya'nın düşünce mirasından etkilenen isimler olarak görür. Rönesans ve kilisenin sarsılması, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının bir yansımasıdır (Meriç, 1985: 260 -266). Bu dönem, Asya'nın Batı'ya olan katkısını anlamak için önemlidir.

Machiavel ve Bacon Rönesans'ın Asya'nın Düşünce Mirasından Esinlenen Düşünürleridir:

Meriç, Rönesans'ın iki temsilî kişiliği Machiavel ve Bacon'ı, Asya'nın düşünce mirasından esinlenen düşünürler olarak nitelendirir. Machiavel, politik gerçekçiliğiyle, Asya'nın yönetim ve ahlak anlayışından etkilenmiştir. Bacon ise bilimsel yöntemiyle, Asya'nın evrenselci ve deneysel felsefelerinden yararlanmıştır. Meriç'e göre, bu iki düşünür, insan düşüncesinin Himalaya'da kanatlandığı fikrini yansıtır. Onların eserleri, Asya'nın derin birikiminin Batı'ya taşındığını gösterir. Meriç, Machiavel'in iftiraya uğramış bir düşünür olduğunu belirtir ve onun Asya'dan gelen etik anlayışını yeni-

den yorumladığını savunur. Machiavel ve Bacon'un Asya'dan esinlenmesi, Meriç'in medeniyetler arası etkileşim anlayışının bir örneğidir (Meriç, 1985: 270 - 276). Bu esinlenme, Asya'nın Batı'ya olan katkısını anlamak için önemlidir.

Copernikus Asya'nın Kozmolojik Anlayışlarından Etkilenmiş ve Asya'nın Evrenselci Felsefelerine Bir Dönüşü Sağlamıştır:

Meriç, Copernikus'un 1543'te yayımlanan eserinin, antropos-kosmos ilişkisini altüst ettiğini belirtir (Meriç, 1985:280). Bu eser, insanın evrenin merkezi olduğu anlayışını sarsmış ve Asya'nın evrenselci felsefelerine bir dönüşü işaret etmiştir. Meriç'e göre, Asya'nın felsefeleri, insanın evrendeki yerini daha bütüncül bir şekilde ele almıştır. Copernikus'un bu devrimi, Asya'nın kozmolojik anlayışlarından etkilenmiştir. Meriç, bu dönemde bilim uğruna odun yığınlarına çıkan Bruno gibi düşünürlerin, Asya'nın evrenselci mirasını devam ettirdiğini savunur. Copernikus ve antropos-kosmos ilişkisi, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının bir yansımasıdır (Meriç, 1985: 281 -285). Bu ilişki, Asya'nın Batı'ya olan katkısını anlamak için önemlidir.

Bruno, Asya'nın Evrenselci ve Panteist Felsefelerinden Esinlenmiştir.

Cemil Meriç, Bruno'nun bilim uğruna odun yığınlarında can verdiğini, ancak Galilei'nin aynı cesareti gösteremediğini belirtir. Bruno, Asya'nın evrenselci ve panteist felsefelerinden esinlenerek, evrenin sonsuzluğu fikrini savunmuştur. Meriç'e göre, bu fikir, Asya'nın kozmolojik birikiminden türemiştir. Galilei ise kilisenin baskısı karşısında geri adım atmıştır. Meriç, bu dönemde Asya'nın felsefi mirasının, Batı'da bilimsel devrimin önünü açtığını vurgular. Bruno'nun cesareti, Asya'nın evrenselci düşüncelerinin Batı'ya taşınmasının bir örneğidir. Bruno ve Galilei'nin Asya'dan gelen mirası, Meriç'in medeniyetler arası etkileşim anlayışının bir parçasıdır (Meriç, 1985: 290-296). Bu miras, Asya'nın Batı'ya olan katkısını anlamak için önemlidir.

Sonuç

Cemil Meriç'in "Güneş Himalaya'dan doğmuş ve bütün Asya'yı aydınlatmıştır" ifadesi, Asya'nın düşünce tarihindeki öncü rolünü vurgular. Meriç'e göre, insan düşüncesinin ilk büyük sıçraması Himalaya'da gerçekleşmiş ve bu birikim Batı medeniyetini şekillendirmiştir.

Cemil Meriç'in "Güneş Himalaya'dan doğmuş ve bütün Asya'yı aydınlatmıştır" ifadesi, yalnızca bir metafor değil, medeniyetler tarihine dair alternatif bir perspektifin kapısını aralamaktadır. Meriç, Batı-merkezci tarih yazımını sorgulayarak, düşüncenin kökeninde Asya'nın kadim felsefi mirasının bulunduğunu ileri sürer. Himalaya havzasında doğan fikirlerin Batı'ya taşınması, onun gözünde insanlığın ortak entelektüel serüveninin başlangıç noktasıdır. Bu yaklaşım, modern uygarlıkların tek yanlı anlatılarla değil, karşılıklı etkile-

şimlerle şekillendiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Boudha, Zerdüşt ve Caina gibi düşünürler, evrensel felsefi sistemler geliştirerek insanlığın ufkunu genişletmiştir. Bu düşünceler, İskenderiye mektebi gibi merkezler aracılığıyla Batı'ya taşınmıştır. Meriç'in bu görüşü, Batı merkezli tarih yazımına bir eleştiridir. Asya'nın düşünce tarihindeki öncü rolü, Meriç'in medeniyetler anlayışının temelini oluşturur (Meriç, 1974:305). Böylece, Asya'nın Batı'ya olan katkısı, tarihsel bir gerçeklik olarak ortaya konur.

Meriç, Batı medeniyetinin Greko-Latin kökenlerine dayandığına dair yaygın görüşü sorgulayarak, Asya'ya olan borcunu vurgular. Yunan düşüncesi, Asya'nın eski felsefelerinin bir yankısıdır ve Stoa, Epikürcülük gibi ekoller Asya'dan gelen etkilerle şekillenmiştir. Roma, bu ekolleri yağmalarken, Asya'nın manevi mirasını da devralmıştır.

Meriç'in Yunan orijinalitesi mitine yönelttiği eleştiri, medeniyetlerin birbirinden bağımsız değil, iç içe geçmiş yapılar olduğunu ortaya koyar. Stoa, Kinizm ve Epikürcülük gibi Yunan felsefi ekollerinde görülen Asya etkisi, düşünsel sürekliliğin en somut göstergelerindendir.

Meriç'e göre, Ortaçağ'da aşk ve şövalyelik gibi kavramlar, Asya'dan Avrupa'ya ulaşmıştır. Batı medeniyetinin Asya'ya olan bu borcu, Meriç'in tarih anlayışının temel bir unsurudur. Bu borç, medeniyetler arası etkileşimin önemini ortaya koyar. Benzer şekilde, Ortaçağ'da aşk ve şövalyelik, Rönesans'ta ise İskenderiye mektebinin mirası Avrupa düşüncesinin yeniden canlanışına katkı sağlamıştır. Bu örnekler, Batı uygarlığının entelektüel kimliğinin Asya'ya olan borcunu görünür kılmaktadır.

Rönesans, Meriç'e göre Asya'nın felsefi ve kültürel mirasından beslenerek gerçekleşmiştir. Machiavel ve Bacon gibi düşünürler, Asya'nın evrenselci felsefelerinden esinlenmiştir. İskenderiye mektebinin Hind panteizmi, Rönesans düşüncesini şekillendirmiştir.

Meriç, bu dönemin, Asya'nın derin birikiminin Batı'ya taşındığı bir yeniden doğuş olduğunu savunur. Rönesans, kilise ve tahtın otoritesinin sarsıldığı bir dönem olarak, Asya'nın etkisini açıkça ortaya koyar. Rönesans ve Asya'nın yeniden doğuşu, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının bir yansımasıdır. Bu yeniden doğuş, Asya'nın Batı'ya olan katkısını anlamak için önemlidir.

Cemil Meriç'in tarih anlayışı, medeniyetler arası

etkileşimi merkeze alır. Asya'nın felsefi ve manevi birikimi, Batı medeniyetinin oluşumunda kritik bir rol oynamıştır. İskender'in Himalaya yolculuğu, İskenderiye mektebi ve Stoa gibi ekoller, bu etkileşimin somut örnekleridir. Meriç, Batı'nın Asya'ya olan borcunu vurgulayarak, medeniyetlerin birbirinden bağımsız olmadığını gösterir. Bu etkileşim, insanlığın ortak mirasının bir parçasıdır. Medeniyetler arası etkileşim, Meriç'in tarih anlayışının temel bir ilkesidir. Bu ilke, Asya'nın Batı'ya olan katkısını anlamak için önemlidir.

Meriç'e göre, Asya'nın evrenselci felsefeleri, insan düşüncesinin temelini oluşturmuştur. Boudha, Zerdüşt, Caina gibi düşünürlerin evrenselci yaklaşımları, Batı'nın bireysel ve toplumsal ahlak anlayışını şekillendirmiştir. Stoa, Epikürcülük ve Kinik felsefe gibi ekoller, bu evrenselci mirastan beslenmiştir. Meriç, Asya'nın bu mirasının, insanlığın ortak değerlerini oluşturduğunu savunur. Asya'nın evrenselci mirası, Meriç'in Asya merkezli tarih anlayışının bir yansımasıdır. Bu miras, Batı medeniyetinin Asya'ya olan borcunu anlamak için önemlidir.

Cemil Meriç, "Güneş Himalaya'dan doğmuş ve bütün Asya'yı aydınlatmıştır" diyerek, Asya'nın düşünce tarihindeki öncü rolünü vurgulamıştır (Meriç, 1974:350). Onun eserleri, Batı merkezli tarih yazımına bir eleştiri sunarken, Asya'nın medeniyetler tarihindeki yerini yeniden tanımlamıştır.

Meriç'in bu görüşü, medeniyetler arası etkileşimin önemini ortaya koyar. Asya'nın felsefi ve manevi birikimi, Batı medeniyetinin oluşumunda kritik bir rol oynamıştır. Cemil Meriç'in mirası, insanlığın ortak düşünce tarihini anlamak için bir rehberdir. Bu miras, Asya'nın Batı'ya olan katkısını anlamak için vazgeçilmezdir.

Meriç'in tarih anlayışı, insan düşüncesinin gelişimini tek boyutlu bir ilerleme çizgisi olarak değil, medeniyetler arası karşılıklı beslenme süreci olarak yorumlar. Asya'nın felsefi ve manevi mirası, Batı'nın entelektüel ufkunun açılmasında kurucu bir rol oynamıştır. Dolayısıyla Meriç'in Asya merkezli bakış açısı, yalnızca Batı'ya yöneltilmiş bir eleştiri değil, aynı zamanda insanlığın ortak mirasını yeniden hatırlatma çabasıdır. Bu perspektif, günümüzde de medeniyetler arası diyalog ve kültürel etkileşimin önemini vurgulayan güçlü bir entelektüel miras olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

Meriç, Cemil. (1974). Bu Ülke. İletişim Yayınları, İstanbul.

Meriç, Cemil. (1985). Mağaradakiler. İletişim Yayınları, İstanbul.

Hakan
TOPUZOĞLU
Official

